

Malmö högskola
Läraryrket
(SOL)

Examensarbete
10 poäng

**Förskolebarn med
koncentrationssvårigheter
- Utifrån pedagogers perspektiv**

**Preschool children with difficulties to
concentrate
- From the educationists point of view**

Tina Bengtsson

Lärarexamen 60 poäng

HT 2006

Examinator: Fredrik
Nilsson

Handledare: Göran Kvist

Förskolebarn med koncentrationssvårigheter – Utifrån pedagogers perspektiv

Abstract

Syftet med denna undersökning var att försöka ta reda på olika pedagogers uppfattning om begreppet koncentrationssvårigheter. Vad begreppet betyder och vilka metoder/hanteringssätt som lämpar sig bäst för att hjälpa dessa barn. Syftet var även att ta reda på om man behandlar förskolebarn med koncentrationssvårigheter annorlunda än andra förskolebarn och om man behöver ta reda på orsaken till svårigheterna för att kunna hjälpa barnet. Två förskollärare och en specialpedagog har intervjuats, varav alla har erfarenheter av barn med koncentrationssvårigheter. Intervjuerna har kompletterats med 25 enkäter av olika pedagoger. Det visade sig att begreppet kan tolkas på många olika sätt och att det finns många olika hanteringssätt för att hjälpa dessa barn. Vuxna har en viktig roll i processen, som måste finnas till för barnet genom att hjälpa och stötta det på vägen. Dessa barn behandlas annorlunda än andra barn, men å andra sidan behandlas alla barn olika, utifrån sina egna förutsättningar och behov. Det är även viktigt att ta reda på vad svårigheter beror på för att kunna hjälpa barnet på bästa sätt. För vet man inte vad som är fel eller vad som orsaker svårigheterna, kan man inte hjälpa barnet på rätt sätt.

Nyckelord: koncentrationssvårigheter, förskolebarn, pedagoger, hanteringssätt, hjälp.

Innehållsförteckning

1 Inledning	s. 7
1.2 Syfte och frågeställningar	s. 8
2 Teoretisk bakgrund	s. 9
2.1 Koncentrationssvårigheter i förskoleverksamheten	s. 9
2.2 Hjälpa förskolebarn	s. 9
2.2.1 Pedagogers uppgift	s. 10
2.2.2 Svåra situationer	s. 13
2.2.3 Försök förstå barnet och dess problem	s. 15
2.2.4 Miljön viktig	s. 16
2.3 Extrahjälp	s. 16
2.3.1 Lekarbete	s. 17
2.3.2 Marte Meo	s. 17
2.4 Läroplanen	s. 18
2.5 Centrala begrepp	s. 19
3 Metod	s. 20
3.1 Forskningsetiska överväganden	s. 20
3.2 Objektivitet	s. 21
3.3 Intervjuer	s. 22
3.3.1 Genomförande	s. 23
3.4 Enkäter	s. 24
3.4.1 Genomförande	s. 25
4 Resultat	s. 26
4.1 Begreppets betydelse	s. 26
4.2 Hjälpa till barn med svårigheter	s. 27
4.2.1 Alternativa metoder	s. 29
4.2.2 Orsaken till svårigheterna	s. 30
4.2.3 Behandla annorlunda	s. 31

5 Diskussion	s. 32
5.1 Hjälp till barn med koncentrationssvårigheter	s. 32
5.1.1 Lekarbete	s. 38
5.1.2 Marte Meo	s. 39
5.2 Ta reda på orsaken	s. 39
5.3 Hantera barn annorlunda	s. 41
5.4 Slutsats	s. 43
5.5 Nya tankar	s. 45
Referenser	s. 47
Bilaga 1	s. 48
Bilaga 2	s. 49

1 Inledning

Barnen är vår framtid och därför är det en bra anledning att vara rädda om dem. Vi vuxna har som uppgift i livet att stötta och hantera barnets problem på rätt sätt, så att de kan växa upp i världen med förtroende för oss vuxna. Så därför borde vi försöka göra allt vi kan för att stötta dessa små liv oavsett vad. Men ibland kan det vara svårt, för vissa barn har svårigheter som kräver mycket kunskap, ork och tålamod. Men det är ändå viktigt att vi vuxna tar dessa problem på allvar och ger dem allt vårt stöd, när de stöter på problem som händer emellanåt under deras uppväxt.

Bland annat så kan barnet få koncentrationssvårigheter. När ett barn har sådana svårigheter inverkar det på barnets hela utveckling och uppväxtsituation. Såväl samspelet i familjen och förskolesituationen påverkas av barnets svårigheter. T.ex. så kan barnet ha problem med att utveckla och behålla nära och ömsesidiga relationer, och att hålla sig till regler fungerar dåligt. Dessutom så kan koncentrationssvårigheterna försvåra fördjupning och reflektion med risk för att barnet intar ett ytligt förhållningssätt till viktiga företeelser i tillvaron. Och barn som inte kan utveckla djupare och mer varaktiga intressen dras lätt med i det som bjuds för stunden, även dumma eller asociala påhitt från tillfälliga kamrater. Till detta bidrar också att de här barnens förmåga att förutse följderna av sitt handlande ofta är bristfälliga (Kadesjö, 2002).

Därför har dessa barn inte har samma förutsättningar att lyckas som alla andra. Barn med koncentrationssvårigheter är en utsatt grupp i samhället. De är speciella och sticker ut från mängden. De har svårt att överblicka de uppgifter de ger sig i kast med. Barnet förstår inte varför det misslyckades. De upplever sig sakna kontroll över situationer som uppstår; de kan inte förstå, påverka eller styra vad som händer, utan ”det bara blev så”, är oftast barnets uttryck (Kadesjö, 2002: 151). Fast de vill kontrollera situationen, så går det inte. De jämförs ofta med Emil i Lönneberga som bara hittar på hyss och kan inte göra något utan att trassla till det. Likadant fungerar det med barn med koncentrationssvårigheter, fast de vill skärpa sig, så går det inte för det är något annat som styr över dem. De upplever att saker bara händer dem och blir präglade av att de känt sig inte kunna påverka sin egen livssituation (Kadesjö, 2002).

Dessa svårigheter behöver naturligtvis inte ligga hos personen, utan det kan även vara miljön runt om kring barnet som skapar dessa problem. Men vad de än beror på så jag skall jag

försöka ta reda på hur man kan hjälpa dessa barn till ett bättre liv. Eftersom begreppet *varför* är så stort där det kan finnas många tänkbara svar, tänker jag enbart nämna detta avsnitt en kortare period. Det finns dessutom en del litteratur och studier kring detta område – vad koncentrationsproblemen kan bero på. Så därför tänker jag koncentrera mig på att undersöka hur man kan hjälpa dessa barn, för att de skall kunna få en bra framtid.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med arbetet är att undersöka vad pedagoger anser hur man som pedagog kan hjälpa förskolebarn med koncentrationssvårigheter. Jag vill även undersöka om man behöver ta reda på varför barnet har koncentrationssvårigheter och i så fall varför. Syftet är dessutom att undersöka om man behandlar förskolebarn med koncentrationsproblem annorlunda än andra förskolebarn, och i så fall varför och på vilket sätt.

Min huvudfrågeställning är:

- Hur kan man enligt pedagoger hjälpa förskolebarn med koncentrationssvårigheter?

Det finns även andra frågor som berör huvudfrågeställningen, begrepp och vinklar som kommer i kontakt med ovanstående fråga. Därför har jag några extra frågeställningar som jag tänkt undersöka, nämligen;

- Behöver man ta reda på varför barnet har koncentrationssvårigheter och i så fall varför?
- Behandlar man förskolebarn med koncentrationssvårigheter annorlunda än andra förskolebarn, och i så fall varför och på vilket sätt?

2 Teoretisk bakgrund

2.1 Koncentrationssvårigheter i förskoleverksamheten

Enligt Kadesjö så påverkas barn med koncentrationssvårigheter under sin förskoletid och skolgång. Svårigheterna påverkar barnets utveckling och inläring, deras relationer till kamrater och personal samt vad det upplever i sin familj. Ständiga misslyckanden och en känsla av otillräcklighet får allvarliga följder för barnets självförtroende och självbild. Detta är något som är angeläget att på alla sätt försöka förhindra. Så Kadesjö anser att det finns starka skäl för att redan i förskolan identifiera de barn som har stora koncentrationssvårigheter innan onda cirklar hunnit bli etablerade. Men även om man uppmärksammar svårigheterna har man ibland orealistiska förhoppningar om att problemen spontant skall försvinna eller mogna bort, och därför väntar man för länge med att diskutera vad man ser med andra. Kadesjö säger att det kanske är för att man är rädd att man skall förstora problemen genom att ta upp det till diskussion (Kadesjö, 2002). Kadesjö påpekar även att en dåligt fungerande förskoleverksamhet kan göra att barnets svårigheter blir mer framträdande och, i värsta fall, till och med allvarligt förvärra dem. Så det är bäst att ta svårigheterna på allvar och göra det bästa man kan för att lösa problemen. Men förskolan är ingen terapeutisk institution med uppgift att behandla problem hos barn. Men en väl genomtänkt förskoleverksamhet kan, om den utgår från barnets speciella förutsättningar, ge ett barn med olika typer av problem sådana stimulerande upplevelser och erfarenheter att svårigheterna kan överbryggas och grunden för en positiv framtid kan läggas (Kadesjö, 2002).

2.2 Hjälpa förskolebarn

Sjödén har några goda råd hur man kan hantera situationer och barn med koncentrationssvårigheter, för att minska svårigheterna. Han skriver att samarbetet i vardagssituationer och samspelet mellan de vuxne kring barnet är viktiga komponenter för att hur stora uppförandeproblemen skall bli. Några regler som är bra att tillämpa på barn med koncentrationssvårigheter och som egentligen kan tillämpas i all barnuppfostran är att välja ut vad som är viktigt och möjligt att göra annorlunda. Välj ett återkommande problem som man tror sig klara av att förändra. Och sätt inte målet högre än vad man vet barnet klarar av (Sjödén, 2000). Enligt Kadesjö skall man heller inte ha för långsiktiga målsättningar, eftersom för avlägsna

mål enbart leder till misslyckanden och ömsesidiga besvikelser. För dessa barn, med sin begränsade förmåga att planera och organisera sitt arbete, blir arbetsuppgifterna för svåra och leder till att barnet ger upp utan att egentligen ha försökt (Kadesjö, 2002).

Sjödín skriver att man som vuxen skall tillsammans med barnet i lugn och avslappnad situation försöka komma överens om hur man vill ha det och inte bara fokusera på hur man inte vill ha det. Det är viktigt att prata med barnet så att det får säga vad det tycker och försök att förstå vad barnet vill och försök även att ta hänsyn till detta. Det är även bra att komma överens om saker där barnet kan få belöning när han eller hon gjort rätt. Och vad som är viktigt att tänka på i detta mål, är att inte försöka bli besviken och irriterad när barnet inte klarar av att leva upp till vad ni har kommit överens om. För man blir ju inte arg på en person i rullstol som inte kan gå. Sjödín skriver även att barn med koncentrationssvårigheter har svårt att styra och kontrollera sitt uppförande. Så det kan vara en idé att ligga ett steg före barnet och försöka hindra misslyckanden (Sjödín, 2000).

2.2.1 Pedagogens uppgift

Sjödín skriver att som vuxen skall man försöka avbryta ett oönskat uppförande mer med handling än med prat. Undvik att visa besvikelse, hopplöshet och hån eller andra förolämpade ord. För oftast så startar en person med dålig självkänsla ett bråk för att om och om igen bevisa att andra tycker illa om honom. Därför är det viktigt att behålla lugnet. Och eventuell bestraffning skall ske i direkt koppling till uppförandet. Det fungerar inte att t.ex. hota med att hålla inne med någon belöning ett par veckor fram i tiden. Undvik även att förvärra striden eller hota med allt värre straff i förtvivlan över att barnet inte lyssnar. För ju mer upprört barnet är desto mindre mottagligt är det för hot. Så det är bättre att tala mjukt och dämpa sin röst och röra sig i långsammare tempo, precis som man lugnar ett spädbarn. Man skall inte säga ”lugna ner dig”, för det är precis som att hålla bensin på en brasa. För barnet känner sig lugn och säger man till barnet att lugna ner sig, så förstår den inte vad du menar, utan känner sig orättvist behandlad. Dessutom är det viktigt att tänka på är att försöka ha förståelse för de återkommande motgångarna och försök att ständigt orka börja om och gå vidare utan att fastna i besvikelser. För oftast lär sig barnen att hantera saker om det får tillräckligt med stöd under tiden (Sjödín, 2000).

Sjödin påpekar att barnet behöver mötas i vardagen av vuxna som orkar lyssna och som visar att man förstår hur svårt barnet har det i sitt liv. Detta måste göras på ett mjukt och förstående sätt. Eftersom enligt Sjödin är det ett stöd att någon tar en på allvar och visar sig intresserad av hur man tänker och känner. Sjödin skriver även att man som pedagog kan hjälpa barnet genom att försöka sätta ord på vad svårigheterna beror på och vad det betyder. Detta hjälper barnet genom att han eller hon sedan kan förklara detta för andra som undrar, vilket gör att problemen går att förstå. Sjödin skriver att vuxna måste våga prata om den unges svårigheter samtidigt som man lyfter fram vad han eller hon är bra på, så att barnet förstår att saker och ting går att ordna bara man lär sig hur man skall göra i olika situationer (Sjödin, 2000).

Kadesjö påpekar att för att kunna hjälpa barnet med koncentrationssvårigheter i olika situationer, måste de vuxna för det första bli medvetna om vilka situationer som innehåller moment av väntan. Och för det andra klargöra för sig själva vilka förväntningar som finns på barnet i dessa situationer. Man måste även klura ut vilka stunder av väntan som blir alltför påfrestande och som man inte bör utsätta barnet för (Kadesjö, 2002).

Sjödin har ett annat tips på hur man kan hjälpa barnet med koncentrationssvårigheter, nämligen att vara tydlig. Som pedagog behöver man kalla på uppmärksamhet innan man talar om vad barnet skall göra. Tala tydligt och kortfattat. Var tydlig i form av att peka, rita, skriva upp och visa i rollspel hur barnet skall göra, så att barnet verkligen förstår. Ge också mycket beröm och ge belöningar när barnet är duktig och lyckas. Och det är viktigt att ge berömmet direkt, i anslutning till händelsen, t.ex. ”bra Kalle att du kan sitta still så länge”, eller ”vad duktig du var Pelle när du gjorde som jag sa” osv. (Sjödin, 2000:32). Detta är något som Kirsten Juul håller med om, för hon anser att som vuxen är det viktigt att vara tydlig. Man skall undvika språkliga finesser och komplicerade meningar. Ge istället klara besked. Hon anser även att man skall försöka begränsa mängden meningsinnehåll i meningarna, så att icke relevant information slopas. Ge inte dubbla eller diffusa budskap och undvik ironi. Och använd gärna kroppsspråket för att förmedla och förtydliga vad du säger med ord. Hon skriver även att när man talar till barnet skall man inte göra det tvärs över rummet och över personer, utan all kommunikation med barnet fungerar bäst nära intill det (Juul, 2005).

Kirsten Juul skriver i sin bok ”barn med uppmärksamhetsstörningar” att barn med liknade svårigheter ofta glömmet vad som just har sagts. Därför behöver man som pedagog upprepa och variera det som man vill få sagt. Många av de här barnen tar inte till sig kollektiva

instruktioner. Utan man skall ha ögonkontakt eller röra vid barnet fysiskt för att det skall höra och uppfatta budskapet. Det kan även hända ganska ofta att barnet råkar i konflikter med omgivningen. Fastän man tycker sig ha förklarat reglerna tydligt, så överträder barnet dem gång på gång och blir lika överraskade varje gång detta påtalas. Så det är viktigt att vara noggrann med att tala med barnet om reglerna, skriv ner dem tillsammans och kontrollera att han eller hon har förstått dem. Enligt Juul kan man även använda sig av en lista där man skriver upp de olika moment som finns inför en uppgift som skall genomföras. Detta skall göras i ordningsföljd och gärna med bilder så att barnet verkligen förstår. Detta för att barnet lättare skall förstå vad som sker och i vilken ordning det skall genomföra momenten (Juul, 2005).

Juul skriver även att som pedagog och vuxen skall man hellre använda positiv förstärkning än kländer. Peka på framsteg, notera när barnet följer reglerna och lyft fram det som har lyckats. Leta alltid efter den positiva infallsvinkeln till sakerna. Undvik gärna ordet ”inte”, så man skall försöka säga till barnet vad det skall göra och undvik att säga vad det inte skall göra. Man skall även gärna försöka koppla en tillsägelse med ett erbjudande om hjälp. Säg t.ex. ”vad är det nu du skall komma ihåg ifall Tobias gör dumma ljud åt dig?” Svaret skulle enligt överenskommelse kunna vara: ”jag skall säga åt honom att sluta”. Därefter kan du påminna om hela överenskommelsen: ”vad kan du göra om Tobias ändå inte slutar?”. Svaret skulle då kunna vara: ”hämta en vuxen”. Enligt Kirsten Juul skall man försöka lära barnet vad det skall göra och inte göra, och som vuxen måste man förklara och repetera reglerna många gånger för att barnet skall förstå, eftersom barn med uppmärksamhetstörning ofta glömmer (Juul, 2005).

Kadesjö skriver att barn med koncentrationssvårigheter ofta får höra att det gör fel och ordet ”sluta”. Därför är det viktigt att dessa barns svårigheter inte får negativa följder för dess självförtroende. Därför är det viktigt och betydelsefullt att man hela tiden söker vägar för att stärka barnets självförtroende som annars lätt knäcks av många misslyckanden (Kadesjö, 2002).

Kirsten Juul skriver att som vuxen och pedagog skall man även erbjuda barnet sin överblick. Tänk igenom uppgiften eller aktiviteten i förväg och undvik improvisationer. Se till att barnet har allt det behöver för uppgiften - och inget annat som stör deras uppmärksamhet – innan arbetet börjar (Juul, 2005). Det är även bra att förbereda barnet på ”spårväxling”, dvs. när barnet skall flytta sin uppmärksamhet från en uppgift till en annan. Därför är det bra att säga t.ex. ”om tio minuter skall du...”, och ge sedan barnet tid till att flytta sin uppmärksamhet för

risken är att man inte får med sig barnet dit man vill om barnet inte får tid till att förbereda sig (Juul, 2005).

2.2.2 Svåra situationer

Kadesjö berättar att barn med koncentrationssvårigheter ofta har svårt för situationer som innebär ordet vänta. De måste hela tiden ha något att göra och allt skall hända med en gång. Stunder av väntan innebär att inget är planerat, och barnet skall inte göra något, eller göra vad som helst så länge det inte stör. Väntan är en *sedan* - situation. Att vänta innebär att tid införs innan handling skall utföras. Det är inte det pågående som är det viktiga, utan det kommande, vilket är tvärtemot dessa barns natur som är helt inställda på nuet. Detta är nästintill en omöjlig situation för barn med koncentrationssvårigheter eftersom de blir fort otåliga, kräver aktivitet och pockar på uppmärksamheten, enligt Kadesjö. Han nämner även att för att klara av stunderna av väntan måste barnet uppskjuta sitt behov av att direkt få sina önskningar uppfyllda. De måste hålla tillbaks sina impulser till omedelbar handling. De måste t.ex. låta bli att bryta sig in i de vuxnas samtal då de får ett infall. Likaså måste de sitta kvar på stolen och vänta på frökens hjälp medan hon hjälper de andra. Och när barnet väl får hjälp så har det svårt att komma ihåg vad det ville säga. Eftersom andra impulser har tagit över barnets tankebanor under väntetiden, så har det sedan svårt att återknyta till sina ursprungliga tankar när det till sist blir dess tur (Kadesjö, 2002). Kadesjö skriver även att barnet behöver ha konkret hjälp med att finns sysselsättningar som det kan fylla tomrummen av väntan med. Uppmaningar som t.ex. ”hitta på något att leka med” räcker sällan. Och förmaningar och tillsägelser är ännu mer meningslösa. Utan barnet behöver istället tydlig och handfast hjälp med att skapa ett innehåll i väntan situationer, där t.ex. den vuxne tar fram något att syssla med under en avgränsad tid (Kadesjö, 2002).

Kadesjö beskriver en annan typ av situation som är svår att klara av för barn med koncentrationssvårigheter, nämligen någon form som innebär förändring. Han berättar att barnets vardag är fyllt av förändringsmoment som innebär att skifta från en aktivitet till en annan och från tanke till en annan tanke. Dessa växlingar blir särskilt uppenbara på förskolan, då barnet måste följa gruppens rytm och mer eller mindre tvingas från aktivitet till en annan. Inom förskolan har dessa moment fått en särskilt benämning, nämligen övergångssituationer. Man skulle kanske vänta sig att barn som ofta växla mellan sysselsättningar så ofta som impulsiva barn gör, borde klara av att nappa på förslag om att byta aktivitet. Men det är

snarare tvärtom. För enligt Kadesjö så har barn med koncentrationssvårigheter oftast svårt att ställa om från en situation till en annan, då det är någon utomstående som startar det nya. Eftersom förändringar innebär att de måste lämna det ens tankar uppehåller sig kring, vad de för tillfället känner sig förtrogen med, till något som man inte på förhand kan veta vad det innebär. Barn med koncentrationssvårigheter har svårt att föreställa sig vad det nya kommer att innebära och kräva av dem. Så rädslan för att misslyckas och avslöja sina svagheter kan bidra till deras ovilja att pröva något nytt (Kadesjö, 2002).

Kadesjö skriver vad man kan göra för barn som upplever förändringar som svåra situationer. Han menar att man kan förbereda dem på vad som kommer, eftersom de behöver förförståelse. Om barnet får en chans att tänka sig in i den nya situationen klarar det lättare av omställningen. Det viktigaste är att barnet får en enkel och konkret beskrivning av vad som skall hända. Det är även viktigt att barnet får veta sin roll i det hela och att det får veta att någon finns till hands om det behöver hjälp (Kadesjö, 2002).

Kadesjö nämner ytterligare en situation som är svåra för barn med koncentrationssvårigheter att hantera, nämligen valsituationer. Vardagen är full av små och stora val. Att välja fritt tycker många vuxna är positivt, men enligt Kadesjö är detta ofta svårt för barn med koncentrationssvårigheter. För dessa barn väljer oftast samma tröja dag efter dag fastän den är smutsig, för att slippa välja. De har svårt att välja vilka leksaker de skall ta från hyllan och tar därför för många. Ett annat exempel är att de har svårt att komma på något att rita och får inga idéer när de får välja fritt och väljer därför oftast samma tema som det brukar. Därför är inte fria valsituationer någon att eftersträva för barn som blir mest oroliga eller handlingsförlamade inför de många valmöjligheter som finns (Kadesjö, 2002). Kadesjö berättar vidare att barn med koncentrationssvårigheter behöver hjälp med att skapa struktur i sin kaotiska värld. Eftersom barnet har svårt att organisera och skapa sammanhang i sin tillvaro. Och genom att ge struktur och rytm till barnets vardag innebär att man med yttre ramar hjälper barnet att reducera antalet splittrade intryck och valsituationer. Enligt Kadesjö så ger man då barnet en fast rutin, och på så sätt blir vardagen mer förutsägbar för barnet. Syftet med detta är att ge barnet en trygg och välkänd grund där det kan möta det nya. För det välkända kommer att fungera som barnets livlina (Kadesjö, 2002).

Listan på situationer i vardagen som är svåra för barn med koncentrationssvårigheter kan göras lång, men Kadesjö skriver att de situationer som barn har svårt med är sådana som varje

barn utsätts för flera gånger varje dag och där vuxna sällan tänker på dem som svåra situationer. Därför anser Kadesjö att som vuxen bör man tänka på i dessa sammanhang att varken förmaningar, tjat eller bestraffning har någon större effekt, fastän man som vuxen blir irriterad och besviken (Kadesjö, 2002). Han skriver även att negativa reaktioner och kritik är till liten hjälp eftersom det enbart talar om för barnet att det har gjort fel, men det ger inte någon information om hur det skulle ha gjort i stället. Ett effektivare sätt är att uppmuntra och ge barnet *positiv förstärkning*. Kadesjö nämner även att barnet behöver omedelbar feedback på sitt handlande. Eftersom beröm eller uppmuntran fungerar som ett stöd för barnet i att hålla sig till uppgiften och fortsätta i samma spår. Kadesjö påpekar även att det är viktigt med en *omedelbar reaktion*. Eftersom beröm som ges långt efter en positiv händelse bidrar till att barnet har svårt att minnas och förstå vad det får beröm för. För tiden som går mellan barnets handling och reaktionen från omgivningen innebär att barnet har svårt att koppla samman handling och beröm. Därför måste berömmet ges i direkt anslutning till att barnet gjort något bra, för att förtydliga vad som hände (Kadesjö, 2002).

2.2.3 Försök förstå barnet och dess problem

Kadesjö berättar att istället för att ge förmaningar, tjata och ge bestraffningar så är det bättre att försöka förstå vad som ligger bakom ett beteende eller speciellt handlingsmönster, och inse att det inte rör sig om ovilja eller olydnad hos barnet. Följer man dessa råd brukar det vara lättare att bemöta barnet utan att bli irriterad och arg. Ser man ett mönster i de svåra situationerna och kan förutse när de kommer att uppstå, kan man förhindra en del av misslyckandena. Det som även är viktigt att tänka på enligt Kadesjö är att vuxnas förväntningar på barnet måste utgå från barnets förmåga när man tar ställning till vad man anser att barnet bör klara av. Så en del av problemen kan man som vuxen förhindra, så det finns en stor anledning till att tänka över vilket ansvar vi vuxna har för att skapa en vardagsmiljö som inte enbart är bra för barn med koncentrationssvårigheter utan även för alla andra inblandade barn (Kadesjö, 2002).

Kadesjö skriver att målsättningen med olika insatser för ett barn med koncentrationssvårigheter bör vara att minska konflikten mellan vad omgivningen förväntar sig och vad barnet faktiskt är kapabel till. Antingen genom att anpassa kraven, tillrättalägga miljön eller genom att hjälpa barnet utveckla sina färdigheter. Eftersom genom att förändra miljön kan man göra det lättare för barnet att klara av det omgivningen förväntar sig (Kadesjö, 2002).

2.2.4 Miljön viktig

Som pedagog kan man även hjälpa barnet genom att iordningsställa en miljö som är stödjande för barnet. Kirsten Juul nämner att det kan göras bland annat genom att man avlägsnar störningar i form av oförutsedda intryck, oväsen och människor som kommer och går. Detta kan enligt Juul vara till hjälp, eftersom många barn med koncentrationssvårigheter har svårt att stänga ute sinnesintryck, och har svårt att fokusera och upprätthålla sin uppmärksamhet. Juul skriver även att barn med koncentrationssvårigheter inte klarar av att utesluta ovidkommande stimuli och behöver hjälp med detta från pedagogerna. Detta kan man göra genom att dämpa de inre impulserna genom att man ser till att barnet är redo innan det fördjupar sig i uppgiften. Dvs. att barnet har varit på toaletten och har ätit och druckit vad det behöver innan planerad aktivitet börjar, så barnet kan ge hela sin uppmärksamhet på uppgiften utan några stormoment av allmänna behov. Juul anser även att rörelseaktiviteter mellan uppgifterna kan dämpa de motoriska impulserna (Juul, 2005). Så rörelser mellan uppgifterna kan hjälpa barnet att koncentrera sig.

Berit Bergström berättar att i vissa skolmiljöer finns det olika avskilda hörn där man tillgodoser barn olika behov. Bland annat kan det finnas ett tyst hörn där man kan sitta och arbeta tyst för sig själv, vid datorn eller med sina böcker. Här är det avskärmat och lugnt. En annan miljö kan vara en tilltalande miljö med bord och stolar som inbjuder till samtal. Och i en annan del av byggnaden kan det finnas möjligheter till ett konkret skapande. Där barnen kan experimentera och prova sig fram. En allmän regel som är bra att följa, är att för att kunna tillgodose barnets behov behöver allt material finnas framme så att barnet kan gå omkring och känna, se och välja de material som de önskar använda sig av (Bergström, 2002). Dessa olika miljöer torde man även kunna använda på förskolor, för att underlätta förskolemiljön med barn av olika svårigheter.

2.3 Extrahjälp

Som pedagog kan man känna sig otillräcklig när man inte klarar av att hantera ett barns problem eller svårigheter. Men hjälp går att få, bland annat med hjälp av specialpedagoger och olika metoder som används för barn med svårigheter.

2.3.1 Lekarbete

En metod som min intervjuade specialpedagog använder sig av är lekarbete. Som enligt Gildebrand går ut på att barnet, i förskolan eller skolan, som är bekymrat lämnar sin grupp några gånger i veckan och går med sin specialpedagog till ett avskilt rum för att leka. Där barnet själv under vissa villkor och ramar själv får bestämma vad det vill leka med. Under lekarbetesstunden är barnet ensamt med specialpedagogen, som observerar och ger barnet sin varma uppmärksamhet, genom att se på vad barnet gör och talar om för barnet vad det ser, så att barnet känner pedagogens intresse och uppmärksamhet (Gildebrand, 1999).

Enligt Gildebrand är leken barns sätt att utvecklas, och leken är en form av terapi. Så lekarbete är bra för barn med koncentrationssvårigheter, både för dem tysta, snälla barnen med rädda eller sorgsna ögon, och de aggressiva, störande, högröstade barnen. Båda kategorierna har svårt med koncentrationen, och kan hjälpas utav lekarbete (Gildebrand, 1999). Berge skriver att pedagogens roll i det hela är att bekräfta det barnet gör. De varken värderar, uppmuntrar eller tolkar det barnet gör. Istället är det barnet som styr leken och den vuxne sitter bredvid och ger sin uppmärksamhet. Men bjuder barnet in pedagogen i leken, då lämnar pedagogen den bekräftande hållningen och blir barnets lekkamrat. Det viktiga är då att tänka på att pedagogen följer barnet i leken och aktar sig för att dominera och ta över (Berge, 1999).

Falkenhaus berättar att lekarbete är en pedagogisk metod som kan användas för att hjälpa bekymrade eller okoncentrerade barn. Syftet med lekarbete är att ge barnet tid att hinna ifatt sina kamrater. Samtidigt får det chansen att utforska och utveckla sina egna talanger, vilket inte alltid ges tillfälle i barngruppen. Lekarbetet är ett slags kompensation. För i leken stärks barns självkänsla så att dess utveckling tar fart igen (Falkenhaus, 1999).

2.3.2 Marte Meo

En annan metod som går att använda på barn med koncentrationssvårigheter är Marte Meo. Som går ut på att man studerar samspelet mellan barnet med svårigheter och andra personer. Marte Meo är en modell som används för att ge barn i alla åldrar ett adekvat utvecklingsstöd. Man kan tillämpa metoden i förskolan, där man dels kan arbeta utifrån en allmän pedagogisk situation där pedagoger vill utveckla sin kompetens och förmåga till utvecklingsstödande

kommunikation. Och dels kan man arbeta mer fokuserat med barn som har behov av särskilt stöd (Hedenbro & Wirtberg, 2000).

För att kunna lösa problemen och förstå barnets svårigheter börjar man som pedagog med att ta reda på vilka aspekter som man vill fördjupa sig i och börjar videofilma dessa situationer. Videotekniken fungerar som ett hjälpmedel för att synliggöra samspelet mellan pedagogen och barnet, och för att i lugn och ro kunna skapa sig en bild av barnets behov, och för att senare kunna göra ett pedagogisk ingripande. Med filmens hjälp kan man identifiera vad som går fel, där en Marte Meo vägledare studerar och analyserar interaktionerna tillsammans med inblandade pedagoger, som sedan diskuterar fram olika lösningar på problemen (Hedenbro & Wirtberg, 2000).

Enligt Hedenbro och Wirtberg kan man bland annat upptäcka att den bråkiga pojken som aldrig kan lyda egentligen inte är bråkig, utan han vet inte andra sätt att kontakta omvärlden på förutom genom bråk. Det händer ofta att barn får mer uppmärksamhet när de gör något ”fel” än när de gör ”rätt”, och detta blir ett cirkulärt mönster som både vuxna och barn blir fångade i (Hedenbro & Wirtberg, 2000). Därför kan man med videokamerans hjälp bli medveten om dessa fallgropar och därmed undvika dem.

2.4 Läroplanen

I Läroplanen 1998 står det att ”den pedagogiska verksamheten skall anpassas till alla barn i förskolan. Barn som tillfällig eller varaktigt behöver mer stöd än andra skall få detta stöd utformat med hänsyn till egna behov och förutsättningar. Personalens förmåga att förstå och samspela med barnet och få föräldrarnas förtroende är viktig, så att vistelsen i förskolan blir en positiv erfarenhet för barn med svårigheter. Alla barn skall få erfara den tillfredställelse det ger att göra framsteg, övervinna svårigheter och att få uppleva sig vara en tillgång i gruppen” (Lpfö-98: 5).

Enligt min uppfattning tolkar jag läroplanen på så vis att den pedagogiska verksamheten skall anpassas till alla barn. Inte enbart till barn som är normalbegåvade eller utan svårigheter, och heller inte enbart till de barn som har svårigheter av olika slag. Utan pedagogerna skall anpassa undervisningen till alla barn i förskolan.

2.5 Centrala begrepp

Koncentrationssvårigheter är ett begrepp som har många olika tolkningssätt, därför är det viktigt att tydligt förklara vad man menar när man diskuterar begreppet. Enligt faktaboken ”barn med koncentrationssvårigheter” förklarar Kadesjö begreppet med att om man skall kunna koncentrera sig på en uppgift måste man kunna rikta sin uppmärksamhet, perception, sina tankar och sina känslor mot uppgiften. Men det är även viktigt att kunna utesluta irrelevant stimuli och att kunna komma igång och hålla fast vid uppgiften till den är avslutad (Kadesjö, 2002). De barn som inte klarar av dessa saker har koncentrationssvårigheter. Det finns olika typer av koncentrationssvårigheter. Det kan gälla barn vars svårigheter kommer till uttryck i de *flesta situationer* som barnet befinner sig i. Det handlar då om stora och *varaktiga* koncentrationssvårigheter som skapar återkommande bekymmer i barnets vardag och inte bara för barnet själv utan även för alla personer som kommer i kontakt med barnet, t.ex. andra barn, föräldrar och förskolepersonal. Då är det sannolikt att det handlar om *primära svårigheter*, vilket innebär att det är barn som har en betingad brist i förmågan till koncentration (Kadesjö, 2000).

Hos andra barn är koncentrationssvårigheterna *sekundära*, dvs. en följd av eller reaktion på förhållanden i barnets miljö, t.ex. en följd av brister eller stressfaktorer i barnets uppväxtsituation. När dessa är avhjälpta har barnet inte längre några specifika svårigheter. Det finns även en tredje kategori, där barn kan ha svårt att koncentrera sig i vissa situationer medan de mycket väl kan klara av att koncentrera sig i andra situationer. Där barnets svårigheter endast kommer till uttryck under vissa förhållanden eller i en viss typ av situation. Detta kan man kalla för *situationsbundna koncentrationssvårigheter* (Kadesjö, 2002). Barn med primära koncentrationssvårigheter brukar ha vissa typiska problem. De har uppmärksamhetsstörning, där barnet har svårt i en situation att skilja ut det viktiga mot det oviktiga och dess uppmärksamhet flackar från det ena till det andra. Barnet är även impulsivt och styrs av stundens ingivelse. De har även svårt att uppfatta och följa instruktioner och att följa överenskomna regler. Dessutom har de även svårt att anpassa sin aktivitetsnivå till vad situationen kräver, så barn med koncentrationssvårigheter blir ofta överaktiva och uppvarvade medan andra blir överdrivet passiva och drömmande (Kadesjö, 2002).

När man ger sig i kast med att försöka få bukt med barnets problem, gäller det att försöka ta reda på om det handlar om primära, sekundära eller situationsbundna koncentrations-

svårigheter. Dessa begrepp skiljer sig åt, och därmed finns det olika förutsättningar för barnet som har koncentrationsproblem. Det kan vara bra att ha vetskap om vilken typ det handlar om, för man kommer säkerligen att hantera situationerna olika beroende på om det rör sig om svårigheter som alltid finns där, svårigheter som påträffas enbart i vissa situationer eller om de tillfälligt upptäcks på grund av olika anledningar. Eftersom om svårigheterna endast dyker upp i vissa situationer kan det tänkas att svårigheterna ligger hos barnet utan hos pedagogerna eller miljön runt om kring barnet. Eller så kan man få uppfattningen att problemen ligger hos barnet. Men oavsett vad svårigheterna beror på, så bör man ta reda på varför, eftersom man hanterar barnet och svårigheterna utifrån dess behov. Och när jag i arbetet diskuterar begreppet så innefattar det alla typer av svårighetsgrader, både primära, sekundära och även svårigheter som skapas av miljön runt om kring barnet.

3 Metod

Jag har använt mig både av kvalitativ och kvantitativ metod, eftersom jag i min undersökning har använt mig av intervjuer och enkäter. Därför att jag anser att dessa metoder lämpar sig bäst för att få svar på mina frågeställningar. Eftersom den kvalitativa metoden ger mig en djupare förståelse för problemet jag undersöker. Och den kvantitativa ger mig bredden som jag söker. Jag är ute efter att undersöka vad pedagoger anser hur man kan hjälpa förskolebarn, därför är observationer inte ett bra val i denna undersökning. Eftersom jag sökte en närhet till informationskällorna som jag ändvänt mig av (Holme & Solvang, 1997), har jag personligen träffat allt uppgiftslämnare, för att kunna presentera mig och informera vad som gäller. Därför har jag inte bifogat ett personligt brev där jag förklarar vad som är syftet med undersökningen (May, 2001).

3.1 Forskningsetiska överväganden

Det finns fyra grundläggande krav inom forskningen för att skydda individen. Dessa kallas informationskravet, samtyckekravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

Informationskravet innebär att forskaren måste informera uppgiftslämnare och

undersökningsdeltagare om deras uppgift och vilka villkor som gäller för deras deltagande. Bland annat att de deltar frivilligt och övriga saker som kan påverka deras deltagande. Vilket jag gjorde i samband med utdelningen av enkäterna. Då jag frågade deltagarna personligt om de ville delta i en intervju eller svara på en enkät, och vid samma tillfälle förklarade jag för uppgiftslämnarna att de naturligtvis var anonyma och att det var frivilligt att delta. *Samtyckekravet* ingår lite i informationskravet då jag frågade deltagarna om de samtycker till att delta. Både vad gäller enkäter och intervjuer och viktigast av allt att jag fick deltagarnas samtycke till att använda en bandspelare vid intervju tillfällena. Jag informerade även deltagarna att de deltar på deras egna villkor och kan avbryta sin medverkan när de vill och givetvis utan negativa konsekvenser. *Konfidentialitetskravet* innebär att all personal som ingår i forskningen bör underteckna en förbindelse om tystnadsplikt angående etiskt känsliga uppgifter. Då detta inte var aktuellt i min forskning eftersom jag enbart diskuterat svårigheter i allmänna fall, så fanns det ingen anledning till att låta dem underteckna en förbindelse. Vad gäller min egen medverkan så har jag givetvis gett löfte om att inte yttra känslig information till obehöriga och att hantera och lagra deras uppgifter på ett säkert ställe så att inte utomstående personer får tillgång till deras information. *Nyttjandekravet* går ut på att insamlade uppgifter inte får användas eller utlånas för icke vetenskapliga syften. Vilket jag givetvis har gett löfte om till mina uppgiftslämnare. Det vill säga att jag har lovat att inte använda deras uppgifter i andra sammanhang eller tillfällen förutom till detta arbete (Vetenskapsrådet, 2002).

3.2 Objektivitet

Jag har själv konstruerat frågorna till intervjuerna och enkäten och jag har försökt att vara objektiv och inte ställa ledande frågor, för att inte påverka uppgiftslämnarens information. Men det kan förekomma ledande frågor, eftersom innan frågorna konstruerades styrdes jag säkerligen av en hypotes eller ett antagande, som jag självklart inte är medveten om. För den kvalitativa forskningsprocessen bygger alltid på vissa förutsättningar av värderingsmässig och kunskapsmässig karaktär som finns hos forskaren (Holme & Solvang, 1997). Och eftersom syftet med enkäterna och intervjuerna är att få fram vad pedagoger anser om ämnet koncentrationssvårigheter är det rimligt att anta att jag har ställt ledande frågor för att få särskilda svar inom ett visst område. Jag har försökt att vara öppen och inte styra in uppgiftslämnaren i specifik riktning, men det kan ändå ha inträffat att dessa åsikter har färgat

av sig till frågorna. Detta förklarar May med att man är realist. För realismen menar att den kunskap som människor har om sin sociala värld påverkar deras beteende (May, 2001). Därför är det lätt hänt att våra val och handlingar färgas av vilka erfarenheter och kunskaper man har sedan tidigare.

3.3 Intervjuer

Jag har intervjuat två förskollärare i åldrarna 30 respektive 34 år på en förskola i en mellan stor stad i Skåne. Pedagogerna valdes ut på grund av att de var villiga att ställa upp, och jag kom i kontakt med under min praktik (VFT) under min utbildning. Jag har även intervjuat en specialpedagog som jag kom i kontakt med på en förskola där jag vikarierat. Hon valdes ut på grund av att jag ansåg att det kunde vara en intressant aspekt att även ha med en specialpedagogs synpunkter på ämnet, eftersom de ofta kommer i kontakt med barn med svårigheter. Det fanns endast en specialpedagog på förskolan och därför frågade jag just henne om hon kunde tänkas ställa upp på en intervju. Specialpedagogen är c:a 40 år och befinner sig på en förskola i en mellan stor stad i Skåne.

Jag har använt mig av semistrukturerade intervjuer för att kunna förtydliga och fördjupa svaren som ges. För i strukturerade intervjuer ställer man exakt samma frågor till alla intervjupersonerna. Men jag ville utnyttja chansen att ställa följdfrågor för att kunna fördjupa svaren, därför använder jag mig av semistrukturerade intervjuer (May, 2001).

Vid alla intervjuerna har jag använt mig av en bandspelare, för det underlättar att kunna koncentrat sig och följa med i samtalet och därmed kunna ställa följdfrågor. Jag har givetvis tagit reda på om intervjupersonerna givit sitt samtycke till att spela in intervjun på band några dagar innan själva intervjun. Att använda bandspelare underlättar mycket, eftersom man slipper anteckna och kan i lugn och ro lyssna på intervjun vid senare tillfälle och dessutom flera gånger om behovet finns. Nackdelarna med att spela in intervjun på band istället för att anteckna kan vara att bandspelaren inte fungerar när det är dags att lyssna på det. Men det finns inga tillvägagångssätt som garanterar enbart positiva sidor, men i detta fall, anser jag att fördelarna övervinner nackdelarna.

Målen med intervjuerna är att försöka ta reda på vilken syn pedagogerna har på begreppet koncentrationssvårigheter och hur de försöker hantera problemen. Målet är även att försöka få

reda på om de hanterar barn men koncentrationssvårigheter annorlunda jämför med barn som inte har koncentrationssvårigheter och om de hade några tips hur man som pedagog skall hantera svårigheterna och hur man inte skall hantera problemen.

3.3.1 Genomförande

Jag kontaktade intervjupersonerna under min praktik och frågade om det var någon som var intresserad att ställa upp på en intervju, efter att jag hade berättat vad mitt arbete handlade om. Jag fick tag på två stycken förskollärare som gärna ställde upp, och vi bokade in två möten efter varandra för att genomföra intervjuerna. Jag frågade givetvis om det var okej att jag spelade in intervjuerna på bandspelare. Cirka två veckor senare återvände jag till förskolan och var förberedd med penna, block, intervjuguide och en bandspelare. Först till kvarn var förskolläraren "Lotta", som tog med mig till ett samtalsrum där vi kunde sitta och prata i lugn och ro. Jag frågade ytterligare en gång om det var okej att jag spelade in intervjun och startade bandspelaren. Jag använde mig av semistrukturerad intervju, där jag ställde frågorna jag hade konstruerat i en intervjuguide. Förskolläraren "Lotta" svarade ärligt på mina frågor, och när jag ansåg att något var intressant eller när jag inte ansåg att jag fått svar på frågan, ställde jag följdfrågor för att få mer information om hur hon tänkte. Efter c:a 35 minuter var vi klara, och jag tackade för mig, och gick ut genom dörren där "Pamela" väntade på att bli intervjuad. Vi satt i samma rum där jag genomförde intervjun på liknande sätt, enda skillnaden var att denna intervju tog lite längre tid, c:a 50 minuter. När vi var klara gick jag tillbaks till avdelningen och tackade än en gång för deras medverkan och erbjöd dem att få läsa arbetet när det var färdigt.

Jag har även intervjuat en specialpedagog som jag kontaktade samma dag som de två förskollärarna. Jag undrade om hon kunde tänka sig att bli intervjuad och talad givetvis om vad arbetet skulle handla om och frågade om det var okej att jag spelade in intervjun. Jag bokade in ett möte med specialpedagogen ca 3 veckor efter mötet. Då vi satt på hennes arbetsrum, där ingen störde. Jag frågade åter en gång om det var okej att spela in intervjun och startade bandspelaren. Men helt plötsligt så ville inte bandspelaren fungera, och det gick fem minuter innan jag fick bandspelaren att fungera igen. Jag använde mig även denna gång av semistrukturerade frågor och ställde de frågor som jag hade på min intervjuguide. Hon svarade efter tycke och smak och jag ställde följdfrågor när jag inte förstod något, eller när det var något svar som jag ansåg behövdes få mer information om. Intervjun var över efter c:a en

timme, då jag tackade för mig och hon önskade mig lycka till och sade till sist att jag skulle inte tveka att kontakta henne om jag hade fler funderingar.

Jag är nöjd med mina intervjuer, och anser inte att jag kunde ha genomfört dem på annorlunda sett. Vid alla intervjuer satt vi i enskilda rum där ingen störde oss, och där vi kunde koncentrera oss fullständigt på ämnet. För att skapa optimala intervjun få försökte jag förbereda mig så mycket som möjligt. Bland annat så kollade jag att bandspelaren fungerade som den skulle, att frågorna var rätt konstruerade, tänkte igenom på vilket sätt man kan tolka frågorna osv. Men givetvis kan man aldrig helt veta på vilket sätt andra tolkar frågorna. Men för att försöka få en insikt i hur frågorna uppfattas, testade jag frågorna på några kompisar innan intervjuerna, för att få en insikt i på vilka sätt man tänkbart kan tolka frågorna på. I efterhand anser jag att frågorna är bra konstruerade, eftersom de inte tolkades på ett sätt som jag inte var förberedd på. Men om detta betyder att uppgiftslämnarna svarade som jag önskade att de skulle svara eller kanske för att jag var bra förberedd, eller om det betyder något annat, kan jag enbart spekulera i. Men jag anser inte att jag kunde jag ha genomfört intervjuerna på annat sätt som skulle resultera i att jag fick ett annorlunda resultat och slutsats.

Väl hemma igen skrev jag ut alla tre intervjuer på datorn ord för ord, för att lättare kunna hantera materialet vid senare tillfälle. Jag har endast tagit med intervjuguiderna som bilagor, eftersom intervjuerna är känsligt material som man skall behandla aktsamt och förvara på ett säkert ställe. När utskriften var klara gick jag igenom dem och jämförde svaren. Jag sammanställde svaren utefter de olika frågorna för att lättare kunna se likheter och skillnader.

3.4 Enkäter

Man bör bifoga ett brev där man förklarar syftet med enkäten, där man ber om respondentens samarbete och där man självklart förklarar att deras svar behandlas konfidentiellt (May, 2001). Jag har delat ut enkäterna personligen och förklarat för uppgiftslämnaren syftet med enkäten och att de självklart är anonyma och att det vore till en stor hjälp av dem att fylla i enkäten, för att hjälpa mig på traven i mitt examensarbete. Därför såg jag ingen anledning, som tidigare nämnt, med att bifoga ett brev med enkäten. Skall jag vara självkritisk, så på grund av uteslutningen av inget bifogat brev, kan detta vara en förklaring på svarsfrekvensen.

Syftet med enkäterna var att få en bredare bild av hur pedagoger uppfattar ämnet. Jag ville undersöka hur pedagoger uppfattar begreppet koncentrationssvårigheter. Ville även ta reda på vad pedagoger har för tips på hur man kan hjälpa barn med koncentrationssvårigheter, och hur de hanterar situationer och förskolebarn med liknande problem. Dessutom om de hanterar dessa barn annorlunda än andra förskolebarn.

3.4.1 Genomförande

På samma förskolor där jag genomförde mina intervjuer frågade jag även alla pedagoger om de kunde hjälpa mig med mitt examensarbete och fylla in en enkät. Alla svarade ja, och de fick varsin enkät att fylla i. När de var klara kunde de antingen lägga enkäterna i en låda som jag förklarat för dem eller så kunde de lämna enkäten till mig personligen när jag kom och hälsade på. Jag delade enkäterna i två mellan stora städer i Skåne. Men jag delade även ut enkäter på en förskola i en liten by i Skåne, där jag ibland arbetade som vikarie. Dessa enkäter delades ut efter att jag fått in de flesta andra enkäter. Eftersom det visade sig att det var dålig svarsfrekvens på de andra två förskolorna, och jag ansåg att jag behövde fler svar. Därför frågade jag även förskolan i den lilla byn om de ville ställa upp och fylla i en enkät till mitt arbete. Jag delade sammanlagt ut 40 stycken enkäter.

Jag har självklart förklarar för alla deltagande att de givetvis är anonyma, att de inte är tvungna att fylla i enkäten, utan deras medverkan är frivillig, och att jag självklart inte blir sur om de väljer att inte delta. Jag har även berättat vad arbetet handlar om, syftet med enkäterna och att de endast behöver fylla i de delar som de vill. Jag fick in 25 enkäter utav 40 utdelade. Personerna som deltog är pedagoger, dvs. barnskötare och förskollärare, både vikarier och fast anställda.

Jag har bearbetat materialet genom att först läsa igenom alla enkäter, och räknat ut procentenheten för svarsfrekvensen. Sedan har jag sammanställt svaren utefter var fråga för sig, där jag skrivit upp alla svar som förekommer, för att lättare kunna få en överblick i hur personerna har svarat. Förekom flera liknade svar vid flera tillfällen, har jag endast tagit med detta svar en gång. Denna sammanställning har jag sedan utgått ifrån när jag skrev mitt resultat.

4 Resultat

Resultatdelen kommer att innehålla resultatet av undersökningen, från enkäterna och intervjuerna. Jag har sammanställt både enkäter och intervjuer tillsammans och delat upp svaren i olika kategorier, som avser olika frågeställningar. Men först börjar jag med en liten förklaring på vad begreppet koncentrationssvårigheter har för innebörd enligt pedagogerna, för att läsarna skall få bättre förståelse om begreppet koncentrationssvårigheter.

4.1 Begreppets betydelse

Begreppet koncentrationssvårigheter kan ha olika innebörd för olika människor, därför är det ett svårt begrepp att diskutera. För det finns olika nivåer med begreppet, där enligt undersökningen några pedagoger anser att man endast använder sig av begreppet när barnet har så pass stora svårigheter att man försöker få en diagnos på barnet. Medan andra anser att ett barn kan ha koncentrationssvårigheter bara genom att barnet har lite svårt att sitta still vid en samling. Enligt pedagogerna behöver symtomen heller inte återkomma särskilt ofta för att barnet skall ”klassas” som ett barn med koncentrationssvårigheter. Pedagogerna menar att eftersom det finns så många olika grader på begreppet så kan nästan alla barn ha koncentrationssvårigheter.

Enligt enkätundersökningen har jag fått fram olika förklaring om vad begreppet koncentrationssvårigheter har för betydelse. De flesta pedagoger har svarat någorlunda likadant, där de anser att begreppet betyder att barnet inte kan sitta still, att barnet hoppar från olika aktiviteter hela tiden och har svårt att fokusera på en specifik sak en längre tid. Pedagogerna påstår även att det kan vara svårt att få ögonkontakt med barnet och få dess uppmärksamhet. Och barnet har dessutom svårt att fokusera vad det än gäller och har även svårt att stänga ute sinnesintryck från omgivningen.

En del pedagoger har svarat att när ett barn har svårt att hänga med i instruktioner och aktiviteter, har svårt att lyssna på andra och är oroligt betyder det att barnet har koncentrationssvårigheter. Enligt pedagogerna har dessa barn ofta dåligt självförtroende och tröttnar fort. Dessutom anser pedagogerna att dessa barn har svårt att anpassa sig till gruppen, kräver ofta vuxnas uppmärksamhet och är överaktiva och högljudda.

Enligt pedagogen ”Lotta” innebär begreppet att man som pedagog anser att ett visst barn bör klara av att sitta i en grupp, antingen att vänta när kompisarna säger någonting eller själv skall göra något, helt enkelt att de måste lära sig att vänta på sin tur. Och barnet som inte klarar av detta utmärker sig ofta genom att de har svårigheter i koncentration. Barnet som man lägger märke till, är barnet som alltid skall vara först och aldrig kan vänta på sin tur, och det som har ”myror i brallan”. Det är det stora och vita begreppet och man kan tolka det som rena diagnosen, som ett åtgärdsprogram, men för mig personligen ser man först koncentrationssvårigheterna i barngruppen, berättar pedagogen ”Lotta”.

Förskolläraren ”Pamela” uppfattar begreppet genom att det kan vara ett barn som har svårt att hänga med i den ordinarie verksamheten, som inte vet de rutiner som finns på förskolan som de flesta barn vet efter ett tag. Fast barnet är rätt stort så har det svårt att veta vad det skall göra, flyttar sig från sak till sak och har svårt att fullfölja något det har börjat. Barnet kan påbörja något och sen byta aktivitet efter en kort stund. Oftast har det även ganska svårt att samspela, kan inte behålla fokuset, både med kompisar och med vuxna. Har svårt att sitta still, både vid middagen och vid samlingar. ”Pamela” påpekar dessutom att barn som har koncentrationssvårigheter har svårt att vänta på sin tur.

Specialpedagogen ”Eva” anser att det är ett stort begrepp, och hon berättar att barn i förskolan som har tal och språksvårigheter, barn med ett annat språk än svenska, kan bli oroliga och få koncentrationssvårigheter. Dessa barn har svårt att hänga med, de förstår inte, har inte tillräckliga språkkunskaper och behöver därför hjälp med bilder och tecken för att klara av språket. ”Eva” förklarar även att barnet med koncentrationssvårigheter har svårt att fokusera på en uppgift, har svårt att samspela, har svårt med turtagning, har svårt att förstå instruktioner, och har även svårt att förstå regler i leken, framförallt i rolleken.

4.2 Hjälpa till barn med svårigheter

Enligt pedagogerna i undersökningen kan barn med koncentrationssvårigheter hjälpas utav många handlingar. De flesta anser dock att det hjälper att vara tydlig och konkret i sitt förhållningssätt gentemot barnet. Vuxna skall finnas till för att vägleda barnet. Att ge små, korta och enkla instruktioner är en bra början. Ett tips som en pedagog ger, är att ha ögonkontakt och befinna sig i barnets ögonhöjd när man ger instruktionerna. Förskolläraren ”Lotta” förklarade i intervjun att ”det gäller att begränsa intrycken, och prata noga med barnet

på deras nivå och inte över huvudet på barnet”. I en av enkäterna står det att pedagogen brukar sätta sig mellan barnet och det som stör, lägger armen om barnet och pekar på något som pedagogen vill att barnet skall göra. Enligt pedagogen så är detta ett konkret exempel på hur man kan göra för att försöka sälla bort störmomenten runt om kring barnet.

Enligt pedagogerna är det även bra att anpassa aktiviteterna efter barnets behov och förutsättningar och inte efter barnet ålder. Därför skall man ge barnet uppgifter som man vet att det klarar av. Det kan därför vara bra att dela in barnen i grupper efter deras förmågor och inte efter deras ålder. Vilket förskolläraren ”Lotta” håller med om, och berättade i intervjun att ”man kanske inte alltid går efter åldern när man delar in barngruppen i åldersgrupper, utan det är bättre att sänka ribban så att barnet får gå ner en grupp, så det klarar av att ta instruktionerna. För är barnet 4-5 år och man tycker att barnet bör klara många instruktioner, vilket det inte klarar, då är det bättre att barnet går ner en grupp så det klarar av att fokusera, eftersom barnet behöver koncentrera sig på få saker”. Pedagogerna i undersökningen anser dessutom att det är en bra idé att dela in barngruppen i små grupper, för desto mindre störmoment runt om kring barnet desto bättre kan det koncentrera sig.

Enligt pedagogerna bör man heller inte ha för långa aktiviteter och inte tvinga barnet att sitta för länge med samma aktivitet, eftersom barnet inte klarar av detta. En pedagog svarar i en av enkäterna att han eller hon brukar ”sätta snara gränser”, och tillåter inte att barnet hoppar snabbt mellan olika aktiviteter, utan pedagogen är med hela tiden och tränar upp barnets uthållighet. En annan pedagog påstår att pedagogerna runt om kring barnet har en viktig uppgift att utföra, nämligen att finnas till och hjälpa barnet att fokusera och lära det att kunna koncentrera sig, vilket bland annat kan tränas upp genom att sitta enskilt med barnet och prata i lugn och ro eller t.ex. spela ett spel. Enligt pedagogerna behöver barnet mycket vuxen styrning, så vuxna runt om kring barnet behöver vara med och instruera och leda in barnet på rätt väg. Pedagogerna i undersökningen påstår även att de vuxna som arbetar med barn som har koncentrationssvårigheter behöver ge barnet tid och låta det syssla med sådant det är intresserad av. Dessutom hävdar pedagogerna att en tydlig struktur kan hjälpa, så att barnet vet vad som händer, hur länge aktiviteten varar, när den börjar och när den slutar.

Att barnet med koncentrationssvårigheter har svårt att fokusera och koncentrera sig är väl givet, därför behöver barnet ha mycket utevistelse och rörelseaktiviteter – så det får springa bort en del av ”myrorna i benen” och överflödigt energi påstår några pedagoger. En del andra pedagoger som svarat på enkäten berättar att barnet behöver ha ”lagom långa aktiviteter, och

sedan låta barnet springa av sig innan nästa aktivitet”. En annan idé som en av pedagogerna i enkätundersökningen påpekade, är att man kan erbjuda sysselsättning efter barnet humör, för att barnet skall kunna koncentrera sig bättre.

Pedagogerna i undersökningen påpekar att vuxna bör ge barnet alternativ och valmöjligheter, så att barnet känner sig delaktig och duktig. Som pedagog kan man lägga över lite av ansvaret på barnet, så att det själv får välja om det t.ex. vill koncentrera sig och vara med i samlingen eller välja att inte delta. Vilket enligt pedagogerna leder till att barnet anstränger sig lite mer. Detta håller förskolläraren ”Pamela” med om. Hon berättar i intervjun att ”jag kör rätt mycket med val, att barnet får välja att antingen vara med i samlingen och sjunga eller så får det gå ut, för resten av barnen kan inte sjunga, så lägger man lite av ansvaret på barnet, eftersom detta oftast resulterar i att barnet försöker skärpa sig”.

Något som kan vara till stor hjälp, enligt pedagogerna i undersökningen, om man inte vet exakt vad barnet med koncentrationssvårigheter klarar av och inte klarar av, är att man kan använda sig av observationer. Och med hjälp av dessa försöka komma fram till var och när barnets svårigheter yttrar sig och sedan försöka åtgärda problemen. Detta ger pedagogerna som exempel för att kunna finna lösningar på problem som man kanske inte är medveten om.

Barn med koncentrationssvårigheter behöver mycket närhet, t.ex. när man läser en saga eller vid samling, då man som vuxen kan sätta sig mellan barnet och störmomentet, enligt enkätsvaren. Vuxna måste även försöka ”se” barnet, och inte låta det passera obemärkt. Pedagogerna anser även att det viktigaste av allt är att ge barnet positiv feedback, för att ge det självförtroende. En pedagog menar att vuxna måste ”bekräfta och se barnen med svårigheter, ge dem tid eftersom de är ofta ganska rastlösa, så det är bra att ge dem en stor kram, lite extra”. Pedagogen fortsätter med att säga: ”för de behöver tid att stanna upp och få lite närhet. Och inte bara irritationen som uppstår”. Specialpedagogen ”Eva” förklarade att: ”det är viktigt att ha roligt, att göra roliga saker, för då fastnar allting mycket lättare”.

4.2.1 Alternativa metoder

Om man känner som pedagog att man inte reder ut situationen kan man ta hjälp av en specialpedagog eller annan personal med specialutbildning. Och det finns olika metoder och arbetssätt som kan vara till hjälp för dessa barns svårigheter, bland annat lekarbete och Marte

meo. Specialpedagogen "Eva" förespråkar gärna för lekarbete. Jag frågade henne vilka barn som behöver lekarbete och svaret löd: "framför allt behöver barn lekarbete som har svårigheter". Bland annat har specialpedagogen lekarbete för de barn som har svårt att klara av leken. Bland annat barn som går in i leken och förstör, och sedan står de där och inte förstår, eftersom det enda de vill, det är att vara med. Och på frågan hur lekarbete kan hjälpa dessa barn svarade "Eva" att; "många rapporter visar att barnen som har fått lekarbete klarar bättre av lek signaler, de klarar bättre av samspel, kommunikation och inläring". Hon berättade även att dessa barn har blivit tryggare i sig själv och kan därmed leka bättre.

Förskolläraren "Pamela" använder sig gärna utav Marte Meo metoden. Jag frågade henne om de vanligtvis gör utredningar på barnet som har koncentrationssvårigheter, för att försöka ta reda på vad svårigheterna beror på och därmed kunna hjälpa barnet på bästa sätt. Hon svarade att; "det beror på vilken nivå det ligger på, känner man att det finns brister på flera områden där det inte fungerar, kan man gå vidare, men har barnet en omogenhet så kan man ju vänta in lite och se vad som händer om det växer till sig osv.". Hon berättade även att om man bli irriterad på barnet hela tiden måste man gå vidare. "Pamela" berättade sedan att just nu använder de sig av Marte Meo filmning på hennes avdelning med ett barn som har koncentrationssvårigheter.

4.2.2 Orsaken till svårigheterna

Förskolläraren "Lotta" anser att man måste försöka ta reda på varför barnet har koncentrationssvårigheter. Hon berättar att; "man måste försöka fundera ut om det beror på något inom familjen, eller om det här barnet är en möjlig diagnos barn". Hon anser även att man måste försöka ta reda på orsaken innan man kan hjälpa barnet. Hon säger att; "dels tar man upp det med föräldrarna och speciellt innan man gör ett åtgärdsprogram så måste man diskutera det med föräldrarna". Medan förskolläraren "Pamela" inte anser att man behöver ta reda på varför barnet har koncentrationssvårigheter. Hon anser istället att man bör observera och se vad som inte fungerar och lägga krutet där, och sen varför är kanske inte så intressant. Utan det viktiga är här och nu, för även om man har många förklaringar så hjälper de inte särskilt mycket. Vilket specialpedagogen "Eva" håller med om och berättar att; "det är viktigare att titta på vad vi har här och nu". Hon nämner även att det är viktigt att titta på sig själv som pedagog, hur tydlig man är, om man har gett för många instruktioner, eller om man har tagit för givet att barnet förstår osv.

68 % av pedagoger i enkäterna anser att man måste ta reda på varför barnet har svårigheter, eftersom varje barn är en individ med individuella behov. Även för att man skall kunna utesluta att barnet inte har några grundläggande fel såsom dålig syn, nedsatt hörsel osv. En pedagog har även svarat att ”man som pedagog vill ju möta barnet proffsigt och göra det med rätt metod, därför behöver man ta reda på varför barnet har svårigheter”. Någon annan har svarat att man behöver ta reda på orsaken på grund av att; ”så att man kan få de hjälpmedel som passar just detta barn, och man får en annan förståelse om man vet orsaken”. En annan anledning enligt pedagogerna till varför man behöver ta reda på vad svårigheterna kan bero på är att; ”för vid rätt hjälp kan svårigheterna bli mindre”. Pedagogerna ger även anledningen att man behöver veta orsaken så att man ställer rätt krav på barnet, för det finns kanske saker som barnet aldrig kommer att klara av.

12 % av pedagogerna har svarat att de anser att man inte behöver ta reda på orsaken till varför barnet har koncentrationssvårigheter, med anledningen att det tar lång tid att utreda varför, och hjälp behövs så fort som möjligt. En pedagog har svarat att det inte behövs ta reda på anledningen eftersom det kan vara svårt att ta reda på.

20 % av pedagogerna har svarat både ja och nej på frågan om de anser att man behöver ta reda på orsaken till varför barnet har svårigheter. De anser att båda alternativen är rätt, och en pedagog har svarat på frågan ”ja och varför anser du det” att; ”det kan vara orsaker som ligger utanför förskolan”. Och på frågan varför han inte anser att man behöver ta reda på orsaken är för att; ”det kan bero på enkla saker som att barnet inte förstår lekens spelregler, att man får göra som man vill där hemma eller att det tar långt tid att lära sig rutinerna som finns på förskolan”.

4.2.3 Behandla annorlunda

2 % av pedagogerna har svarat nej på frågan om de behandlar förskolebarn med koncentrationssvårigheter annorlunda än andra förskolebarn utan liknande svårigheter. Anledningarna kan vara bland annat för att barnet inte skall känna sig utpekad. Dessutom så anser de att man inte behandlar dem annorlunda eftersom alla barn behandlas olika. En pedagog skriver att man behandlar alla barn olika utefter deras behov och förutsättningar som man gör med alla barn i barngruppen, och därmed behandlas de inte annorlunda av anledningen att de har svårigheter.

64 % av pedagoger har svarat att de självklart behandlar barn med koncentrationssvårigheter annorlunda eftersom man ställer lite mindre krav på dessa barn utefter deras utveckling och förmåga, jämfört med barnen som inte har liknande problem. Enkätsvaren visar att man som vuxen har mer tålamod med dessa barn och man är även tydligare i sitt förhållningssätt och vägleder dem mer, som man kanske inte gör med barn utan specifika svårigheter. Dessutom så visar man dessa barn mer uppskattning, för man vill öka deras självkänsla. Enligt enkäterna behöver barnen mer tid, kortfattad information och uppgifter efter deras mognad, vilket leder till annorlunda behandling. Förutom detta behöver dessa barn mer vårdnad och omsorg, så de behandlas inte på samma sätt som andra barn eftersom de har speciella behov. En pedagog skriver i enkäten att han eller hon behandlar barnet med svårigheter annorlunda eftersom de behöver mer stöd av vuxna än andra barn utan svårigheter. Förskolläraren "Lotta" berättar "man gör ju det för att man vet att de behöver lite mer tid, lite andra instruktioner, så man behandlar dem därför annorlunda än andra, vilket är inget fel i det". Enkäterna visar att pedagogerna anser att man oftast behandlar barn med koncentrationssvårigheter annorlunda eftersom man lägger ner mer tid på dessa barn än andra barn utan liknande svårigheter.

Endast en pedagog har svarat både ja och nej. Personen har svarat ja eftersom man som pedagog behandlar alla barn olika, eftersom de inte har samma behov. Samtidigt har personen även svarat nej, eftersom man inte behandlar dem annorlunda eftersom man ser till individen och inte problemen, för alla barn behöver olika behandling. Anledningarna enligt enkäten kan vara att barnet med svårigheter behöver mer tid och engagemang och annorlunda lösningar.

5 Diskussion

Frågan hur man kan hjälpa barn med koncentrationssvårigheter kan givetvis ha många olika svar. Men det finns en del likheter mellan svaret jag fått från undersökningen och enligt litteraturen jag har läst.

5.1 Hjälptill barn med koncentrationssvårigheter

De flesta pedagoger som deltagit i min undersökning ansåg att man som pedagog måste vara tydlig och konkret i sitt förhållningssätt gentemot barnet som har koncentrationsproblem för

att kunna hjälpa dem. Sjödin påpekar att man måste kalla på uppmärksamhet innan man talar om vad barnet skall göra. Man skall vara tydlig, t.ex. genom att peka eller rita, och man skall tala tydligt och kortfattat, så att barnet hänger med i vad du säger (Sjödin, 2000). Och givetvis skall man även undvika språkliga finesser och komplicerade meningar (Juul, 2005). Man måste förstå att barn inte har samma ordförråd som vuxna, därför bör man alltid tala med enkla ord som barnet förstår. För risken är annars att man tappar barnet på vägen, vilket man givetvis inte vill, när man väl har fått barnets uppmärksamhet. Så det är bättre att vara övertydlig än att prata i gåtor, vilket barnet säkerligen anser att du gör om du använder konstiga ”vuxna” uttryck. Pedagogerna anser även att det kan vara bra att använda sig av sitt kroppsspråk när man talar, så får det ännu bättre verkan, och man kan nästan vara säker på att barnet förstår. Man skall även försöka ha ögonkontakt med barnet man talar med, för att försäkra sig om att barnet lyssnar. För barn med koncentrationssvårigheter hör gärna allting som sker runt om kring barnet, och därför är det svårt att få dess uppmärksamhet (Gillberg, 2004). Ett tips som pedagogerna ger kan vara att ge korta enkla instruktioner till barnet, så att man inte överöser barnet med flera uppgifter att utföra på en och samma gång. Vilket säkerligen resulterar i att barnet inte gör någonting alls av det man har sagt, för dessa barn har svårt att fokusera på flera instruktioner på en och samma gång.

En annan sak som är bra att tänka på, som både pedagogerna i min undersökning och litteraturen påpekar, är att man inte skall ställa för höga krav på barnet. Man skall anpassa kraven och aktiviteterna efter barnets behov och förutsättningar och inte efter dess ålder (Kadesjö, 2002). Istället skall man enligt pedagogerna ge barnet uppgifter man vet att det klarar av, för då ökar självförtroendet, vilket är oerhört viktigt för barnet. Så det är en god idé att dela in barnen i grupper efter deras förmågor och inte efter deras ålder. Små grupper kan vara till hjälp i den dagliga verksamheten, för barn med uppmärksamhetsproblem kan få ännu större problem om man har stora barngrupper då det givetvis finns desto fler störmoment runt om kring barnet. Kirsten Juul anser att som pedagog bör man undvika långa aktiviteter, eftersom de flesta barn med svårigheter inte klarar av detta. De behöver korta koncentrationspass och sedan någon rörelseaktivitet mellan nästa intensiva fokusering (Juul, 2005). Pedagogerna påpekar att som pedagog kan man även erbjuda sysselsättning efter humör. Alla barn har olika humör och olika mycket koncentration olika dagar, precis som vi vuxna. Därför anser jag att det kan vara smart att känna av barnets humör för tillfället och anpassa aktiviteterna efter humöret så kan man säkerligen undvika några utbrott, som säkerligen hade kommit om man försöker tvinga barnet till något som det inte vill. För enligt mig så är att alla

barn olika och kräver olika behandling. Vissa dagar eller timmar passar det sig inte med att t.ex. sitta ner och rita. Och ibland fungerar det inte så bra med fri lek, för det leder enbart till bråk. Givetvis måste man ta hänsyn till hela barngruppen, men i den mån det går, kan man känna av humöret hos barnet med svårigheter och anpassa eller åtminstone erbjuda aktivitet och sysselsättning efter humöret, för att underlätta för hela barngruppen.

Barn som har koncentrationsproblem kan få dåligt självförtroende eftersom de oftast får ”fel” uppmärksamhet, nämligen att de nästan enbart får uppmärksamhet när de har gjort fel eller något dumt. Dessa barn får ofta höra vad de inte skall göra och får ofta skäll när de gör fel. Så det är mycket viktigt att tänka på att även ge dessa barn beröm när de är duktiga och gör någonting rätt (Sjödén, 2000). För får barnet endast uppmärksamhet när de gjort fel, kan detta resultera i att det får dåligt självförtroende och därmed gör barnet mer fel bara för att försöka bevisa för sig själv att det gör fel och att andra tycker illa om det (Sjödén, 2000). Vilket enligt mig kan bli en ond cirkel - att barnet gör fel och får skäll och sedan gör det ännu mer fel för att få någon uppmärksamhet över huvud taget. För barnet anser kanske att det är bättre att få ”fel” uppmärksamhet än ingen alls. Något som Hedenbro & och Wirtberg håller med om, för det händer ofta att barn med svårigheter får mer uppmärksamhet när de gör något ”fel” än när de gör ”rätt”, och detta blir ett cirkulärt mönster som både vuxna och barn blir fångade i (Hedenbro & Wirtberg, 2000). Därför anser jag att det är viktigt att tänka på att inte enbart ge dessa barn uppmärksamhet när de gör fel, utan det är även viktigt att visa dem sitt intresse och uppmuntra dem när de gör rätt och är duktiga. Det är även viktigt att ge dessa barn positiv feedback på allt de gör. Att inte enbart ge dessa barn uppmärksamhet när de gör något fel eller är duktig, utan det är även viktigt att ge barnen uppmärksamhet på allt de gör, fastän de varken gör rätt eller fel. Pedagogerna ger tipset att man som vuxen kan ge dessa barn lite mer närhet och läsa en saga på tu man hand. Vilket jag håller med om, och anser att man absolut inte får låta dessa barn passera obemärkt. Definitivt inte när de är duktiga, för vi vuxna måste försöka stärka deras självkänsla. Kadesjö skriver att det är viktigt och betydelsefullt att man hela tiden söker vägar för att stärka barnens självförtroende som annars lätt knäcks av många misslyckanden (Kadesjö, 2002). Specialpedagogen anser att det viktigaste av allt är att ha roligt, för då fastnar allting mycket lättare och det är mindre troligt att man behöver skälla på barnet.

Något som kan hjälpa barn med koncentrationssvårigheter att fokusera och koncentrera sig är en tydlig struktur anser pedagogerna. För barn med koncentrationsproblem behöver hjälp med

att skapa struktur i sin kaosartade värld. Barnet har svårt att planera och skapa ordning i sitt liv och genom en tydlig struktur med yttre ramar hjälper detta barnet till att minska antalet splittrade sinnesintryck. För det välkända kommer att fungera som barnets livlina, så syftet med en tydlig struktur är att ge barnet en trygg och välkänd grund där barnet vågar göra nya upptäckter (Kadesjö, 2002). En speciell situation där barn med koncentrationssvårigheter oftast har problem med är i väntan – situationer. Därför behöver barnet hjälp med att finna sysselsättningar så det kan fylla tomrummen. Barnet behöver tydlig och handfast hjälp med att skapa ett innehåll i väntan situationer, där t.ex. den vuxne tar fram något att syssla med under en avgränsad tid (Kadesjö, 2002). Så jag anser att pedagoger har en viktig uppgift att utföra, inte bara att se till att barnet inte skadar sig och andra och säger ifrån när de gör fel, utan barnet behöver hjälp i olika situationer där man som pedagog bland annat måste starta och avsluta aktiviteter åt barnet. En sak som kan vara bra att tänka på enligt pedagogerna i undersökningen är att man som vuxen kan t.ex. tala om för barnet vad som står på schemat, när aktiviteterna startar och slutar och vad de skall göra härnäst. För enligt Juul behöver barnet förberedas på en ”spårväxling”, dvs. när barnet skall flytta sin uppmärksamhet från en uppgift till en annan. Därför är det bra att säga t.ex. ”om tio minuter skall du...”, och sedan ge barnet lite tid till att flytta sin uppmärksamhet (Juul, 2005). Förändringar innebär att barnet måste lämna det ens tankar uppehåller sig kring, till något som man inte på förhand kan veta vad det innebär. Barn med koncentrationssvårigheter har svårt att föreställa sig vad det nya kommer att innebära och kräva av dem. Så rädslan för att misslyckas och avslöja sina svagheter kan bidra till deras ovilja att pröva något nytt (Kadesjö, 2002). Det viktigaste att tänka på i dessa situationer är att barnet får en enkel och konkret beskrivning av som skall hända, att de får veta sin roll i det hela och att de får veta att någon finns till hands om de behöver hjälp (Kadesjö, 2002). Jag anser därför att barnet behöver förberedas, eftersom enligt författarna underlättar det för barnet att veta vad som kommer att ske, så barnet har tid på sig att ”öva in” sig.

Pedagogerna har även som uppgift att finnas till för barnet, att hjälpa dem fokusera, och detta kan enligt pedagoger i undersökningen uppnås genom att sitta enskilt med barnet i lugn och ro och t.ex. spela ett spel. För barnet behöver vuxnas stöd och styrning, så vuxna runt om kring barnet behöver vara med och instruera och leda in barnet på rätt väg. En idé enligt Kirsten kan vara att som vuxen och pedagog erbjuda barnet sin överblick. Tänk igenom uppgiften eller aktiviteten i förväg och undvik improvisationer. Se till att barnet har allt det behöver för uppgiften - och inget annat som stör deras uppmärksamhet – innan arbetet börjar (Juul, 2005).

Bland annat kan man försöka se till att ”allmänna” behov så som att kissa och dricka är gjort innan man startar en aktivitet, så att barnet kan ge all sin fokus på uppgiften, och inte bli störd i sina tankar av att behöva gå och kissa eller dricka (Juul, 2005). Man bör heller inte ha för långa aktiviteter och tvinga barnet att sitta för länge med en och samma aktivitet, eftersom de flesta inte klarar av det, enligt pedagogernas uppfattning i min undersökning. Så barn med koncentrationssvårigheter behöver ha mycket utevistelse och rörelseaktiviteter – så de får springa bort en del av ”myrorna i benen”. Jag kan inget annat än att hålla med, för dessa barn har massor av energi att göra av med, så utevistelse och rörelseaktiviteter är en mycket bra idé. Så kanske en del bråk och utbrott kan undvikas, eftersom de har gjort av med sin överblivna energi.

Kadesjö skriver att pedagogens uppgift är att försöka förutse vad som kan ske, och vilka situationer som bör undvikas. Bland annat kan man hjälpa barnet genom att tillrätta lägga en miljö som är bra för barn med koncentrationsproblem, och då även för alla inblandande barn (Kadesjö, 2002). Rätt miljö är viktigare än vad man tror. ”Fel” miljö kan göra att barnets svårigheter blir ännu tydligare och svårare att få under uppsikt, enligt mina egna åsikter. Medan rätt miljö kan underlätta situationerna. Man kan försöka uppnå att tillgodose barnet behov. Vilket kan göras på många olika sätt. Bland annat kan man låta allt material finnas framme, så att barnet själv kan gå omkring och känna och se, och sedan välja det material som det önskar använda (Bergström, 2002). Man kan även avlägsna störningar som gör att barnet får svårt att fokusera. Man måste försöka ta bort störningar som bland annat oväsen och människor som kommer och går (Juul, 2005). Enligt mig kommer dessa småsaker att underlätta vardagen lite grann, eftersom man tillgodoser barnet behov och därmed undviker situationer som ”stör” barnets koncentration.

Pedagogerna påstår att något som kan lugna barnet med koncentrationsproblem är att ge det valmöjligheter. Man lägger över ansvaret på barnet, så att barnet själv får välja om det t.ex. vill vara med i samlingen eller inte. Vilket ofta leder till att barnet anstränger sig lite mer enligt pedagogernas och min egen uppfattning. För genom att ge barnet alternativ och valmöjligheter gör att barnet känner sig delaktig och duktig, i och med att det är upp till barnet själv om det vill vara med i aktiviteten eller inte. Det är därmed inte pedagogens beslut att barnet inte vill vara med, utan ansvaret ligger hos barnet själv till att välja att vara duktig eller att avsluta aktiviteten. Jag anser att det är en bra metod att låta barnet själv få välja, vilket även stärker dess självförtroende. Men det finns problem i den här tekniken. Nämligen

att barn med koncentrationssvårigheter har liten kontroll i det de gör. Allt som sker är utom deras kontroll, de kan inte hjälpa att det blir fel (Kadesjö, 2002). Dessutom så anser Kadesjö att barn med koncentrationsproblem har svårt att hantera valsituationer. Dessa barn väljer ofta samma tröja varje dag fastän den är smutsig, för att slippa välja. Barnet blir oroligt och handlingsförlamat om det har för många valmöjligheter (Kadesjö, 2002). Hur skall man då lösa detta dilemma? Jag anser att valmöjligheter är någonting positivt för barn med svårigheter. En av de intervjuade pedagogerna berättar att valmöjligheter gör att barnet anstränger sig lite mer, och även i positiv riktning i form av att pedagogen inte hela tiden blir syndabock. Utan barnet tar egna beslut, och därför blir inte pedagogen boven i dramat. Eftersom barnet har valmöjligheter anser jag att barnet känner styrka och kontroll genom att själv få välja utgången på situationen. T.ex. om det vill anstränga sig och fortsätta vara med vid samlingen eller om det vill avsluta samlingen och gå ut. Det kan verka hårt att lägga över ansvaret på barnet som har så pass stora problem att det påverkar hela deras värld, men jag anser att barnet växer och känner självförtroende genom att låta dem få valmöjligheter. Men givetvis kan man inte låta barnet ha valmöjligheter i alla situationer och heller inte för många val. För det kan leda till att barnet förväntar sig valmöjligheter i alla situationer, och när barnet inte får det så blir barnet ännu mer förvirrat och utom kontroll för sig själv. Jag anser liksom Kadesjö att barnet behöver begränsat med valmöjligheter i form av tydliga ramar och gränser så att barnet slipper ta ställning till en massa onödiga alternativ som splittrar barnet och hindrar deras kreativitet från att komma till uttryck i något konstruktivt (Kadesjö, 2002).

Kadesjö skriver att en bra planerad verksamhet är bra för barn med svårigheter och därmed även för alla barn (Kadesjö, 2002). Vilket enbart är positivt, och även något som nämns i läroplanen. Nämligen att den pedagogiska verksamheten skall anpassas till alla barn (Lpfö-98). Detta innebär dock inte att alla barn med särskilda behov kommer i första hand. Utan det är även viktigt att ta hänsyn till de andra barnen i barngruppen som inte har några specifika svårigheter. Det händer lätt att dessa barn faller mellan stolarna, eftersom de inte utmärker sig på något uppmärksammande sätt, i alla fall inte lika mycket som barn med koncentrations-svårigheter. Därför kan det vara lätt att glömma bort dessa barn som klarar sig själva utan vuxnas styrning och direktions. Men den pedagogiska verksamheten skall anpassas efter alla barn och få dessa barn att känna sig vara en tillgång i gruppen (Lpfö-98).

5.1.1 Lekarbete

Om inga av ovanstående metoder eller hanteringssätt fungerar, kan man alltid ge sig in på nya vägar och testa nya metoder. Lekarbete är till för de barn som bland annat har svårt att koncentrerar sig. Genom leken utvecklas barnet och fungerar som en sorts terapi. För genom lekarbetet bekräftas barnet och blir inte dömt om det gör rätt eller fel, vilket stärker dess självförtroende (Berge, 1999). Jag anser att denna metod kan fungera på så vis att det stärker barnets självförtroende till att våga leka med kamrater på ett sätt som barnet kanske inte har vågat göra innan, eftersom det är rädd för att göra fel. Specialpedagogen ”Eva” förklarar att lekarbete hjälper barn med svårigheter genom att ” barnet klarar bättre av lek signaler, det klarar även bättre av samspel, kommunikation och inläring. Barnet har blivit tryggare i sig själv och kan leka bättre”.

Lekarbete kan även vara bra för barn med koncentrationssvårigheter, eftersom det lär dem att hantera låtsas lekar. För barn som har svårt att koncentrera sig leker gärna låtsaslekar. De imiterar de vuxna, låtsas agera som vuxna för att få uppleva att de gör rätt. De känner sig kompetenta och får ”titta – vad – jag – kan” – upplevelsen (Gildebrand, 1999). Detta känner jag igen från egna erfarenheter, där barn som har svårt att koncentrera sig gärna tar efter vad vuxna säger, de påpekar gärna för andra barn att ”nu skall vi städa”, eller ”nu gör du fel”. De påpekar gärna detta för sina kamrater men glömmer själva bort att göra det som det påpekade för kompiserna att göra. De imiterar vuxna, men utan egentligen förstå vad de säger. Istället är de ute efter att få uppleva en ”aha” känsla av att göra rätt. Detta eftersom de har dålig självkänsla och vet inte vad som är rätt eller fel. Så jag anser att lekarbete kan hjälpa barn som har dåligt självförtroende till att få bättre självkänsla och därmed vågar utforska världen lite mer, utan att vara rädda för att misslyckas.

Så fördelarna är många om lekarbetet hjälper. För genom lekarbetet stärks självkänslan och resultatet blir att barnet slutar att vara rädd för att misslyckas. Givetvis fungerar inte denna metod på alla barn, för det är som med alla andra metoder och hanteringssätt, något som fungerar på ett barn kan få katastrofala följder för ett annat barn eller situation. Så självklart kan man inte garantera att denna metod kommer att fungera, men det viktigaste är att tänka på att inte vara rädd för att testa nya hanteringssätt, för om man inte vågar testa vet man heller inte om det fungerar.

5.1.2 Marte Meo

Om inte lekarbetet fungerar kan man testa metoden Marte Meo. Som går ut på att en Marte Meo speciallist studerar samspelet mellan barnet och andra personer med hjälp av en kamera. Man kan t.ex. välja ut situationer som oftast inte fungerar som man vill försöka hantera på ett nytt sätt. Syftet med Marte Meo är att man skall upptäcka nya synvinklar på problemet och diskutera sig fram till nya lösningar på situationerna som inte fungerar (Hedenbro & Wirtberg, 2000). Men hjälp av kameror får man information genom nya synsätt, och med hjälp av Marte Meo specialisten diskuterar man fram nya lösningar på problemen. Det kan vara så att man som pedagog har fastnat i en ond cirkel, och vad man än testat så fungera det inte. Så ibland kan man behöva ta hjälp utifrån som ser på problemen ur ett annat håll.

Egna erfarenheter säger att man som pedagog kan ”slå sig blodig” genom att försöka lösa problemen. I och med att man är mitt i smeten varje dag är det mycket svårt att se på saken objektivt. Som pedagog skall man alltid försöka vara objektiv när man diskuterar fall och problem, men alla har vi lite förutfattade meningar som är svåra att bortse ifrån i och med att man ser och lever med problemen varje dag. Så ibland är det lättare för en utomstående person att se objektivt på problemen, och kan därmed lättare komma fram till lösningar på barnets svårigheter och problem.

Bland annat kan man som utomstående och med hjälp av kamerans hjälp upptäcka att den bråkiga pojken som aldrig lyder egentligen inte bråkar, utan han har svårt att kontakta omvärlden och andra personer. Han vet inte hur han skall bära sig åt för att kommunicera med andra, och därför tar han till det enda sätt han kan, nämligen att bråka (Hedenbro & Wirtberg, 2000). Så det kan vara lättare för utomstående att se på problemet från nya vinklar och komma nya lösningar. Vilket förskolläraren ”Pamela” håller med om, som för tillfället använder sig av Marte Meo filmning för att klura ut ett problem som de har på avdelningen.

5.2 Ta reda på orsaken

De flesta pedagoger i undersökningen anser att man behöver ta reda på orsaken till barnets svårigheter för att kunna hjälpa barnet på rätt sätt. Vilket jag fullständigt håller med om, för om man inte vet vad svårigheterna beror på kan man heller inte hjälpa barnet på rätt sätt. Jag kan dock hålla med om att det viktigaste är här och nu, att man hjälper barnet så snabbt som

möjligt, att man försöker göra det bästa av situationerna fastän man inte vet vad barnets svårigheter beror på. Men jag är helt övertygad att det bästa sättet är att ta reda på varför barnet har svårigheter, för man måste ju utesluta att barnet inte har fysiska handikapp så som nedsatt hörsel syn. Svårigheterna kan även bero på språksvårigheter, ADHD eller DAMP, understimulering, överstimulering, svår hemmiljö eller att barnet inte förstår lekens regler. Därför kan det vara bra att ta reda på anledningen, eftersom olika problem kräver olika behandling. Därför är det viktigt att ta reda på varför barnet har koncentrationssvårigheter, så att man kan hantera svårigheterna på rätt sätt så att man hjälper barnet och inte förvärrar problemen. Någon som Sjödin håller med om. Han skriver att det inte har något större betydelse enligt honom om barnet har en diagnos eller inte. Men det är till en stor hjälp om det har gjorts en utredning. För då får man en förteckning över vilka svårigheter barnet har och därmed kan man vidta åtgärder och anpassa det pedagogiska arbetet därefter (Sjödin: 2000). Enligt mina åsikter kan det även vara positivt att utreda vad svårigheterna beror på, så man inte hanterat barnet och situationerna på ett felaktigt sätt, så att svårigheterna förvärras. Dessutom är risken liten att man behandlar fel område om man vet vilket område man skall behandla. En pedagog i undersökningen skriver i sin enkät att: ”det är uppenbart att man inte behöver byta hela motorn som det bara är fel på tändstiften”. Vilket summerar tankeställningarna på ett bra sätt. Nämligen att det finns ingen anledning till att förändra hela miljön och hanteringssätten runt om kring barnet, om barnet enbart har svårigheter med en liten sak.

Några pedagoger i undersökningen anser att man inte behöver ta reda på varför barnet har svårigheter, för att alla barn är olika och därmed behandlar man alla barn olika oavsett om de har svårigheter eller inte. Och det kan dröja länge innan man får reda på varför problemen finns, och man måste handla snabbt, och inte bara stå och se på medan situationerna förvärras bara för att man inte har en förklaring. På sätt och vis håller jag med om att det viktigaste är att hantera situationerna som de ser ut just nu och inte lägga energi på att försöka ta reda på varför situationen ser ut som den gör. Och risken kan vara att när man får reda på vad svårigheterna beror på, känner man kanske en förhoppning om att svårigheterna skall mogna bort, och därför lägger man inte ner någon energi på att försöka åtgärda problemen. Som Kadesjö skriver, man är kanske rädd för att förstora upp problemen genom att ta i tu med dem (Kadesjö, 2002). Men jag anser att man gör barnet en otjänst genom att ignorera problemen. Det bästa är nog en kombination av de båda hanteringssätten. Nämligen att givetvis försöka ta reda på vad svårigheterna beror på för att kunna hjälpa barnet på rätt sätt, men om det tar lång

tid av olika orsaker, skall man givetvis hjälpa barnet så gott man kan utan en förklaring. Och när förklaringen kommer får man ändra strategi efter problemen då, och under tiden göra allt man kan för att hjälpa barnet så i den mån man kan.

5.3 Hantera barn annorlunda

Enligt undersökningen anser pedagoger att de oftast behandlar barn med koncentrationsproblem annorlunda än andra barn som inte har några specifika svårigheter, samtidigt som de påpekar att de inte behandlar dessa barn annorlunda, eftersom de behandlar alla annorlunda. Givetvis behandlar man alla barn olika men jag anser ändå att man kan se ett mönster utifrån undersökningen att pedagogerna behandlar barn med svårigheter och särskilda behov lite annorlunda än andra barn. För pedagogerna skriver att de inte alltid har samma krav på barnen med svårigheter, för det leder till att man inte gör något annat än att påpekar att de gör fel. Kadesjö anser att barn som har koncentrationssvårigheter har svårt att kontrollera sig själv, och upplever ofta att saker bara händer dem, utan att de ens är medvetna om vad som sker (Kadesjö, 2002). Därför anser jag att man behandlar barn med svårigheter lite annorlunda, för med barn som inte har liknande problem behöver man inte påpeka hela tiden att de gör fel.

Enligt Kadesjö så fungerar beröm eller uppmuntran som ett stöd för barnet att fortsätta på samma spår som tidigare. Vilket kan upplevas konstigt av vuxna, eftersom man anser att barnet bör klara av vissa saker, som alla andra barn gör. Men här måste ha förståelsen att då det annars så splittrade barnet arbetar koncentrerat med en uppgift har det övervunnit de grundläggande svårigheter som i andra situationer hindrar barnet. Och därför är detta en stor sak för barnet som kan vara nästintill obefintlig sak för andra barn. Så positiv feedback är viktigt att höra för barn med koncentrationssvårigheter (Kadesjö, 2002). Någonting som pedagogerna i intervjuerna håller med om. De påpekar att det är viktigt att kunna se det positiva och att ge dessa barn självförtroende. Därför behandlar man barn med svårigheter lite annorlunda även om är medveten om det eller inte. Eftersom man i lite större utsträckning anstränger sig lite mer med dessa barn än med barn som inte har liknande svårigheter. Det är heller inte fungerbart att poängtera varje liten sak som barnet inte bör göra, utan man får istället koncentrera sig på att försöka ändra saker av viktigare karaktär som inte påverkar barnet eller omgivningen till negativa konsekvenser, enligt pedagogerna. Sjödin skriver att pedagogers uppgift är att välja ett återkommande problem som man tror sig klara av att förändra, och att man inte skall sätt högre mål än vad man tror att barnet klarar av (Sjödin,

2000). Jag anser att det säger ju sig själv, att det inte fungerar att lägga all sin energi på att försöka förändra allt hos barnet, för då skulle man bryta ner barnet totalt, vilket förvärrar situationen. Man skall ju försöka stärka deras självförtroende och inte krossa dem. Jag anser även att som pedagog måste man ha överseende med vissa saker som inte är viktigt att koncentrera sig på för tillfället. Man måste kunna ha sådan framförhållning att man tar tag i de problemen vid ett senare tillfälle och lägger först och främst sin energi på att försöka lösa större problem. Det kan t.ex. vara problem som påverkar hela barngruppen eller människors säkerhet. Problem hur barnet äter eller ritar får man ta vid ett senare tillfälle. För man kan inte ta itu med ett problem på en och samma gång, för då skulle barnets självförtroende bli obefintligt.

Men det finns dilemman i det här hanteringssättet, nämligen övriga barngruppen. Hur reagerar dem när man inte påpekar för ett barn att de gör fel, när man påpekar för ett annat barn att de gör samma fel? Övriga barn i barngruppen kan reagera starkt på att man inte påpekar för barnet när de slarvar och leker vid matbordet. Som sagt innan anser jag att det inte är någon bra idé att påpeka allt barnet gör fel, för då skulle man inte göra annat än att anmärka fel hos barnet. Utan man får istället försöka förklara för barn som påpekar liknande orättvisor att man lägger sin energi på mer allvarliga problem och man inte kan ingripa vid alla småsaker. Detta kan vara en alternativ lösning om det inte går att lösa problem på andra sätt. T.ex. genom mindre barngrupper där barnet kan få lite ensamtid med någon vuxen och inte alltid vara med i alla situationer med övriga barngrupp. Mindre barngruppen skulle säkerligen lösa några av dessa problem, som pedagogerna har påpekat, men då kommer vi in på andra dilemman så som ekonomi, politik osv. Inget som jag hade tänkt gå närmre in på nu, men någon som givetvis påverkar situationerna på förskolorna runt om i landet. Det står i läroplanen att den pedagogiska verksamheten skall anpassas till alla barn i förskolan och barn som behöver mer stöd än andra skall få detta stöd utformat med hänsyn till egna behov och förutsättningar (Lpfö-98: 5). Detta är bra mål att försöka uppfylla och som man ser som en självklarhet. Men ändå anser jag att det är svårt för ett barn med särskilda behov att få extra hjälp som det behöver. Det kan till och med vara så illa att innan ett barn har en diagnos att barnet har kraftiga svårigheter görs inga stödinsatser för att försöka lösa problemen. Utan verksamma pedagoger är ensamma om att försöka lösa dessa problem, vilket är en tuff uppgift.

Mindre barngrupper skall man givetvis försöka sträva efter, och likaså lite ensamtid för barnet med någon vuxen. Vilket många av pedagogerna i enkätundersökningen också uttalar. Syftet

med lekarbete är att barnet får lite ensamtid med en vuxen, som inte kritiserar eller dömer, utan enbart bekräftar (Falkenhaus, 1999). Vilket leder till att barnets självförtroende stärks. Så detta kan vara ett alternativ till att använda sig av till alla barn i stora barngrupper. Framför allt till barn med koncentrationsproblem, vilket gynnar hela barngruppen. Eftersom detta kan hjälpa barnet att få lite bättre självförtroende, vilket i sin tur gör att barnet kan fokusera lite bättre, eftersom de inte hela tiden är rädda för att misslyckas eller göra fel.

5.4 Slutsats

Barn med koncentrationssvårigheter ser ut som vilka andra barn om helst och behöver det som alla barn behöver, nämligen bland annat kärlek, tålmod, stimulans och tydlighet. Men de behöver så mycket mer (Kadesjö, 2002). Därför är så viktigt att vi pedagoger uppmärksammar vilka svårigheter barnet har. Och sedan försöker ta reda på vad problemen beror på, så att vi kan hjälpa barnet på bästa sätt. För det kan få svåra konsekvenser om vi inte tar itu med problemen. Alla barn är olika och kräver olika behandling, och inga problem ser likadana ut från barn till barn eller från situation till situation. Därför är det viktigt att man som pedagog är flexibel och försöker finna lösningar på bekymmerna utefter vad situationerna och problemen kräver. Det är således svårt att säga några generella lösningar och hanteringssätt, eftersom varje barn, situation och problem kräver sin alldeles egen lösning. Men några generella slutsatser vågar jag dra.

Som pedagog är det bra om man är tydlig och konkret i sitt förhållningssätt gentemot barnet. Det är även bra att påkalla barnets uppmärksamhet innan man talar om vad barnet skall göra (Sjödin, 2000). Som vuxen skall man alltid ha ögonkontakt med barnet när man talar om vad det skall göra, så man försäkras sig att barnet lyssnar. Man skall även gärna undvika språkliga finesser och komplicerade meningar, för att barnet skall förstå vad man som pedagog förklarar. Tala alltid med enkla ord som barnet begriper, så ökar chanserna till att barnet förstår och att man har dess koncentration (Juul, 2005). Barn med koncentrationsproblem behöver ha korta koncentrationspass och sedan någon rörelseaktivitet mellan nästa koncentrationspass (Juul, 2005). För om barnet har fått springa bort lite av ”myrorna i benen”, ökar chanserna till att barnet kan fokusera på uppgiften. Så man bör undvika för långa aktiviteter och även att låta barnet sitta ner för länge. Man kan dessutom erbjuda barnet sysselsättning efter humör, så minskar riskerna för utbrott.

Pedagogens uppgift är att försöka förutse vad som kan ske och vilka situationer som bör undvikas. Pedagoger behöver skapa en tydlig struktur vilket hjälper barnet att känna sig trygg och vågar göra nya upptäckter. För rädslan att misslyckas och avslöja sina svagheter kan bidra till deras ovilja att våga prova något nytt (Kadesjö, 2002). Så en trygg och stabil miljö gör att barnet kanske vågar göra nya upptäckter. Pedagoger måste även finnas till för barnet, hjälpa dem fokusera och ge barnet stöd och styrning. Om barnet har svårt att fokusera på planerade aktiviteter kan man som pedagog se till att barnet har allt det behöver för uppgiften, och inget annat som stör deras uppmärksamhet – innan arbetet börjar (Juul, 2005). Det kan även vara en bra idé att se till att ”allmänna” behov som t.ex. att kissa och dricka är gjort innan man påbörjar en aktivitet, så barnet slipper bli störd i sina tankar av grundläggande behov (Juul, 2005). Som pedagog kan man dessutom försöka att tillrättalägga en miljö som fungerar bra för barn med koncentrationssvårigheter, vilket även resulterar i en bra miljö för alla inblandade barn (Kadesjö, 2002). En rätt miljö kan vara viktigare än man tror. Eftersom ”fel” miljö kan orsaka att barnets svårigheter blir ännu tydligare och blir svårare att få kontroll över. Medan rätt miljö kan underlätta. Det är svårt att berätta vad rätt miljö kan vara, eftersom varje avdelning och barngrupp är så olika. Men man skall försöka tillgodose barnens behov, där man bland annat kan låta allt material vara framme, så att barnen själva kan gå omkring och känna och se, och sedan välja det material som de önskar arbeta med (Bergström, 2002).

Någon som man bör undvika enligt Kadesjö är valmöjligheter. Han anser att barnet med koncentrationssvårigheter har svårt att hantera valsituationer, och därför väljer barnet ofta samma tröja varje dag, fastän den är smutsig, för att slippa välja (Kadesjö, 2002). Jag anser däremot att lite valmöjligheter gör att barnet känner sig delaktig och lär sig ta ansvar. Barnet känner styrka och kontroll genom att själv kunna påverka utgången på en situation. T.ex. kan man ge barnet ett val om att sitta fint och vara delaktig i samlingen, eller att avsluta samlingen och gå ut. Oftast resulterar detta i, enligt egna erfarenheter, att barnet verkligen anstränger sig till att vara med i samlingen.

Och sist men inte minst är det oerhört viktigt att ge barnet positiv feedback. Som pedagog måste man ge dessa barn beröm när de har varit duktiga eller lyckas (Sjödén, 2000). Kadesjö skriver att det är viktigt och betydelsefullt att man hela tiden söker vägar för att stärka barnets självförtroende som annars lätt knäcks av många misslyckanden (Kadesjö, 2002). Vilket stämmer oerhört bra enligt mina egna erfarenheter och något som Hedenbro & och Wirtberg håller med om. För det händer ofta att barn får mer uppmärksamhet när de gör något ”fel” än

när de gör ”rätt”, och detta kan skapa ett cirkulärt mönster som både vuxna och barn blir fångade i (Hedenbro & Wirtberg, 2000). Nämligen att barnet endast får uppmärksamhet när det har gjort fel, och därför fortsätter barnet att göra fel eftersom det endast får uppmärksamhet vid de tillfällena. Det är även viktigt att ge dessa barn beröm för att de skall få självförtroende och vågar testa nya vägar. Enligt Kadesjö fungerar beröm och uppmuntran som ett stöd för barnet att fortsätta på samma spår som tidigare. Vilket kan enligt vuxna upplevas konstigt, eftersom man anser att barnet bör klara av vissa saker, som alla andra barn gör. Men barn med koncentrationssvårigheter har svårt att fokusera och blir ofta splittrade, så vuxnas beröm är viktigt för barnet för att det skall kunna övervinna sin egen vilja till att fokusera på annat (Kadesjö, 2002). Så det är viktigt att uppmuntra barnet till att fortsätta när de gör rätt.

Det är givetvis även viktigt att uppmuntra vuxna till att våga testa nya vägar. För om inget av ovanstående metoder eller hanteringssätt fungerar, skall man inte vara rädd för att skaffa hjälp och testa nya riktningar. Bland annat kan man prova om lekarbete eller Marte Meo kan påverka situationerna i positiv riktning. Om inte, skall man inte vara rädd för att kräva hjälp av rektorer och politiker. För barnen är vår framtid och vi måste hjälpa dem på alla sätt vi kan.

5.5 Nya tankar

Det har dykt upp många tankar under arbetets gång. Bland annat har speciellt en fråga dykt upp. Nämligen; varför har jag fått resultatet som jag fått och är arbetet annorlunda än andra arbeten inom samma ämne? Enligt mina egna funderingar så skiljer sig mitt resultat mot annan forskning på grund av att jag har fokuserat på hur man enligt pedagoger kan hjälpa barn med koncentrationssvårigheter. Mycket annan forskning koncentrerar sig på vad svårigheterna kan bero på eller utifrån författarens synpunkt. Medan min undersökning baseras på pedagogers syn på det hela. Aktiva pedagoger ute i den pedagogiska verksamheten som dagligen kommer i kontakt med barn med koncentrationsproblem.

Jag har även lärt mig att man måste begränsa sig i arbetet. Man kan inte undersöka allt man vill i ett och samma arbete. Så här i efterhand hade jag gjort vissa saker annorlunda. Jag hade bland annat endast fokuserat på en sak i min undersökning. Att antingen fokusera på enbart vad begreppet betyder eller kanske hur man kan hjälpa barn med koncentrationssvårigheter. Jag hade även velat intervjua fler specialpedagoger för att höra vad de anser om ämnet; barn

med koncentrationssvårigheter, och hur man kan hjälpa dem. Hade jag enbart intervjuat specialpedagoger hade detta sannolikt gett mig ett annorlunda resultat jämfört med min undersökning som baseras på 25 enkäter och två intervjuer med pedagoger och enbart en intervju med en specialpedagog.

Jag hade även velat intervju politiker och få en inblick i vad de anser om ämnet, och om de anser att dessa barn behöver särskild behandling. Jag hade dessutom velat undersöka mer ingående och få ut mer från undersökningsspersonerna om hur man kan hjälpa barn med koncentrationssvårigheter på bästa sätt. Jag borde nog även ha ställt frågan om vilka konsekvenser det kan få, om man inte tar tag i dessa barns problem. Detta hade kanske ökat förståelsen för hur viktigt ämnet är och att dessa barn kräver särskild hantering. Jag har även lärt mig att vara ute i god tid. Jag ansåg själv att jag delade ut enkäterna i god tid, men i efterhand visade det sig att det tog längre tid att samla in dem, än vad jag hade räknat. Man måste dessutom fråga många gånger innan man får ett ifyllt formulär.

Nya frågor har dykt upp och som jag gärna hade velat undersöka lite närmare. Jag hade velat försöka ta reda på varför inte förskolor, rektorer och politiker satsar mer resurser på att försöka hjälpa barn med särskilda behov. Det står ju tydligt i läroplanen att alla barn skall få det stöd de behöver och att man skall utgå från barnens behov och förutsättningar. Och det borde ju definitivt inkludera barn med koncentrationssvårigheter. Jag hade även velat göra en undersökning om hur man hjälpa barn med ADHD och DAMP på bästa sätt, så att de kan få en bra framtid. Dessutom hade jag velat undersöka vad föräldrar anser om frågan, hur man kan hjälpa deras barn med koncentrationssvårigheter.

Det hade även varit intressant att spinna vidare på mitt eget arbete, och undersöka hur väl dessa åtgärder som jag kommit fram till stämmer överens med hur man hanterar svårigheterna i den pedagogiska verksamheten. Och var skall man dra gränser för vad man skall försöka förändra hos barnet med svårigheter? Man kan inte förändra allt på en och samma gång, för det skulle innebära att man knäcker barnets självförtroende. Jag hade även velat undersöka på förskolor vad man som pedagog skall lägga sin energi på och vad man skall låta bli att försöka förändra för tillfället. Och hur kommer övriga barngrupp att reagerar när man inte påpekar när ett barn med svårigheter gör fel, när man påpekar bristerna hos ett barn som inte har liknande svårigheter. Det hade även varit spännande att på någon förskola ta reda på hur barnen runt om kring barnet med svårigheter blir behandlade, känner sig och blir påverkade.

Referenser

- Berge, Cecilia. (1999). *Varför lekarbete?* I Häggström, Eva (red). "Lekarbete – ett specialpedagogiskt arbetssätt." Uppsala: Fören.
- Bergström, Berit. (2002). *Alla barn har särskilda behov*. Hässelby: Runa.
- Falkenhaus, Ingvald. (1999). *I leken tar utvecklingen fart*. I Häggström, Eva (red). "Lekarbete – ett specialpedagogiskt arbetssätt." Uppsala: Fören.
- Gildebrand, Kerstin. (1999). *Lekarbete med bekymrade barn*. I Häggström, Eva (red). "Lekarbete – ett specialpedagogiskt arbetssätt." Uppsala: Fören.
- Hedenbro, Monica & Wirtberg, Ingegerd. (2000). *Samspelets kraft. Marte meo – möjlighet till utveckling*. Stockholm: Liber AB.
- Holme, Idar Magne & Solvang, Bernt Krohn. (1997). *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.
- Kadesjö, Björn. (2002). *Barn med koncentrationssvårigheter*. Stockholm: Liber AB.
- Juul, Kirsten. (2005). *Barn med uppmärksamhetsstörningar*. Lund: Studentlitteratur.
- May, Tim. (2001). *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur.
- Sjödin, K G. (2000). *En liten bok om barn med koncentrationssvårigheter*. Luleå: Länstryckeriet.
- Utbildningsdepartementet. (1998). *Läroplan för förskolan. Lpfö 98*. Stockholm: Skolverket.
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Tillgängligt: 2007-02-20.
http://www.vr.se/download/18.6b2f98a910b3e260ae28000360/HS_15.pdf

Bilaga 1

Intervjumall

1. Vad innebär begreppet koncentrationssvårigheter enligt dig?
2. Gör ni utredningar på barnen med koncentrationssvårigheter?
3. Försöker ni ta reda på varför barnet har koncentrationssvårigheter?
4. Anser ni att man behöver ta reda på orsaken till att barnet har koncentrationssvårigheter innan man funderar ut hur man hjälpa barnet?
5. Använder ni någon speciell metod för att hjälpa dessa barn?
6. Hur hanterar ni dessa barn? Hanterar ni dessa barn annorlunda än de andra barnen?
7. Har du några tips på hur man inte skall hantera barn med koncentrationssvårigheter? Finns det sätt att hantera dessa barn på som du anser är fel metod, något som du har sett i din yrkesroll?
8. Har du något att tillägga?

Bilaga 2

Enkätfrågor

1. Vad innebär begreppet koncentrationssvårigheter enligt dig?

2. Anser du att man behöver ta reda på orsaken till varför förskolebarnet har koncentrationssvårigheter innan man kan hjälpa barnet på rätt sätt?

Ja

Nej

Annat svar:

2. a. Om ja, varför

2. b. Om nej, varför

3. Använder du någon speciell metod eller hanteringssätt för att hjälpa förskolebarn med koncentrationssvårigheter?

Ja

Nej

Annat svar:

3. a. Om ja, hur och på vilket sätt hanterar du dessa barn?

3. b. Om nej, varför använder du inte någon speciell metod?

3. c. Vad är syftet med dina handlingar?

4. Behandlar du förskolebarn med koncentrationssvårigheter annorlunda än andra förskolebarn?

Ja

Nej

Annat svar:

4. a. Om ja, varför?

4. b. Om ja, på vilket sätt hanterar du dem annorlunda?

4. c. Om nej, varför behandlar du dem inte annorlunda?

4. d. Vad är syftet med dina handlingar?

5. Har du några tips om hur man inte skall hantera situationer och förskolebarn med koncentrationssvårigheter enligt dina pedagogiska erfarenheter?

6. Har du några andra synpunkter?